

זערי
מורה
השם
פ"ט
פ"ד
פ"ג
פ"ב
פ"א
פ"ז
פ"ו
פ"ה
פ"ד
פ"ג
פ"ב
פ"א
פ"ז
פ"ו
פ"ה
פ"ד
פ"ג
פ"ב
פ"א
פ"ז
פ"ו
פ"ה
פ"ד
פ"ג
פ"ב
פ"א

לרואה מקום מוס. להראוה לחכם אם מוס קבוע או מוס עובר
הוא מניחו מאלו ונאמן: ה"ג כ"ח בשם רשב"ל המושל בשבת פטור.
כיון דאין דרך לתלוש למר אלא לגווז וה"ל תלישה כלאחר יד ופטור:
ה"ג מאלתא שיעתיה דרשב"ל דמנא התולש וכו' חייב משום שלם
ואמר רשב"ל המושל חייב משום
וכו' משום מכה בפטיש אר"י בר'
בון ולא פליגון. ולא דמיא עוף
שאין לו גזירה וכו' וכו' בבבלי
ה"ג קטיל דרשב"ל ארשב"ל
הכא פטור בשבת (ובקדשים)
ובאומר שהתולש חייב משום
גזוז ומשני ר"י בר בון דלא דמיין:
הגורטה. לדר וכו' שהוא קשה
מורט שערו מאלו ומנא ומשליך
הקנה ומוטו השער בכר וכסה:
והקומטה. לאחר שחלבו חמך
ראשו שהוא דק ורצוי להניחו
בכר וכסה: התולש את הכנה:
שחלש טולא גדולה מן הכנה של
עוף: עוף שאין לו גזירה. שאין
דרכו לגזוז בכלי והלכך כשהולש
הטולת ביד היינו גזוזו וחייב:
תלם. מן בהמה שמהה חייב
למט שחלשמה היא גזרמה כ"ה
בעוף משא"כ בבהמה בחיותה:
הכן דמגפר. הוא דמטשן בגפרים
על בגדים וחבלין הבאין ממדינת
אליקה חייב משום מלכך כדמסיק:
הרא איתא. הוא איתא דמעברה
סרק על פניה כדי ללכך בשבת:
דשרקא מעטלא. דמעברה סרק
על המטווה שלם כדי ללכך
חייבת משום מלכך: הכן חייטא.
הוא חייב שטוקן סתוק בפיו
כדי ללכך כדרך שהחייטים עושים
חייב משום מלכך: המיינטין.
אוחן שטוקין המייטת וחס
הכחונה: הכן דנפט סיב וכו'.
הוא מאלו דמנפן סיב הגדול
כביבות הדקל או הולין או גמי
והוא מין עשב ארוך חייב משום
מנפן: שהיו משרכטין בבהמה.
שהיו מכין את הבהמה שרכיט
כי היא ליתאירם העור כשיפשוטו
אוהה: ונלרר זה דם חייב.
משום טובע: המאירים אודם
בשפה. פי' אפילו בשפה שהיא
ארומה אלא שמוסיף בה ארומות
חייב משום טובע: חייב משום

לראות מקום מוס. רבי אילא בשם רבי שמעון
בן לקיש התולש מן הקדשים פ"ז. אמר ר'
יעקב בר אבא. ריש לקיש ברעתיה דאיהו פ"ז.
התולש בקדשים רבי יוחנן אמר חייב. ר' שמעון
בן לקיש אמר פטור. רבני רמיה בעי כהולפה
שיעתייה דרבי שמעון בן לקיש דאיהו פ"ז.
*התולש כנה בעוף המורטה והקומטה חייב
משום שלם. א"ר יוסי בי ר' בון ולא פליגין.
התולש חייב משום גזוז. המורטה חייב משום
מחוק. הקומטה חייב משום מכה בפטיש. ולא
דמיא *עוף שאין גזירה. תלישת' היא גזירתה.
כרם הכא אינו חייב עד שיגזו. חדע לך שהוא
כן. דהני ד' תלש מן המתה חייב איתלישתה זו
היא גזירתה: המלכנו. הדין דמגפר עאל מני
נחבלין אליקה. הדין איתתא דיתב חומא נו
דשרקא מעולה. הדין חייטא דיתב חומא נו
פומיה. רב כהן בשם רבנן דקיסרין המיינטין
חייב משום מלכך: המנפסו. הדין דנפסו סיב
הרוצין גומא חייב משום מנפס: הצובעו. מה
צביעה היתה במשכן שהיו משרכטין בבהמה
בעורות אלים. מאדמים. א"ר יוסה הדין אמר
*העושה חבורה ונצטר בה דם חייב. המאדם
*אודם בשפה חייב. המוציא דם חייב משום
נמילת נשמה שבאורו כקום. הצר צורה הראשון
חייב משום כותב והשני חייב משום צובע.
חסר בה אבר ובא אחר. ונגמרה חייב *משום
מכה בפטיש. *והסוחט והמכבם מלאכה אחת
היא. חני רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן
ברוקא אומר הצבעים שצבירושלים היו עושין
סחימה מלאכה בפני עצמה. על דעתיה דר'
ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא מ' מלאכות
אינון. וניתני. לא איתנין מיתני אלא מילין דכל
עלמא מורדי בהן. הדין דעביד חבלין הדין דעביד
ממזור חייב משום טווה. הדין דעבד קונטרין נפן
ומחצין חייב משום מסיך. הדין איתתא כד
משתיה בקוביה משום מסיכת. כד יהבה קדמה
משום עושה בתין. כד מקימה לון משום בונה.
כד מתייא משום אורגת. כד מקמעא בנימיא
משום מחתבת. כד נמרה מלאכתה משום מכה
בפטיש. הדין דעבד קופין כד צפר משום מסיך.
כד מתייש משום חופר. כף משום בונה. כד מקמע
משום מחתך. גמר מלאכתו משום מכה בפטיש.
הדין

כ"ח בן לקיש כדעתייה. דלמנפן דלפני כהדיף עס ר' יוחנן כהא: מתלפף
שיעתייה דר"ש בן לקיש. כהא דליתפליגן דהכא חזיר התולש לוא כגזוז הוא
והא קתמר התולש כנף בעוף והמורטה לאחר שחלשה מורט את ראשו
הדין הדין וקטומו. לשער מנא ומנא כדו להשם כבר וכסת חייב משום
שלם דמפרט לקימה אלא חולש כגזוז הוא: ולא פליגין. לשיעיה דר"ש בן
לקיש אהדידי דהכא התולש חייב משום
גזוז המורט חייב משום ממתק
והקוטנה שהיא גמר מלאכה משום
מכה בפטיש דלא דמיא ליהשת דעוף
שאין לו גזירה תלישתה היא גזירתה
כרם הכא כלאן קדשים עד שיגזו כדרך
הגזירה: חדע לך שהוא כן. דמקום
שאין מדקדק לגזוז תלישת' היא כגזירה
דכתי תלם מן האמה בקדשים חייב
משום דתלישתה היא גזירה: המלכנו
הדין דמגפר. זה שהוא מגפר בגפרים
ככלל: המלכנו הוא: עאל מנין נחבלין.
לנאמר שוכנס ג"כ כמנין שמו יתלכין
ועל שם מקומן קורא כדמסקתן הרבנא
מתו: אליקה. וכן חמך מן מה שהכניסו
כמנין המלכין אם הוא מגפר את הלוחות
שחיה טוה להדליק והיטור שלה הוא
כמלכין: חליקה. מלכין היתו את האש
בלל הות כמסתת' חזיר: הדין איתתא
דשרקא אלה. וכן הדין וכו' כשהיה
שורקת פניה כחול ובמיה דבר ה"ל
משום מלכך. או דשרקת מעולה שלם
עך שטוקו כו'. צביעה טוה הריגין
דיהיה מעולה וכן הדין היטוק דיהיב
חומה נו פומיה מלכך את החוט כדון
שפיו כולו חייבין משום מלכך:
המנפסו. הדין דנפסו סיב על דקל או
הוא או גמי ומתלכין חייב משום
מנפן: הצובעו ומפרט מה לבישה היתה
במין סרו משרכטין בבהמה שרכיט
הלבושה להכירי לוא המורטה לקרין
או כדרך ששמו להולא שעירי כדתינו
בע"ט לככותו והולא שעירי סוקרי
בסוקרין וכן היו צובעין כעורות אלים
מ"ס: הדין אמר. מדקתמר דכל
סימן מראה בקדו' לזכר ש"מ המטוה
חבורה ונצטר בה דם חייב משום טובע
שניכר האודם וכן המאדם בלכע אוחס
והטוה אודם אפילו בשפה אחת לסתון
ה"ל טובע: המוציא דם. חזירי דחזירי
כהמורה קתמר מני האש שלם האלי
הדין חייב עוד על הדק. משום
כתיבת שטוקן שטוקן מקום שחלבו תלם
שכל דם כשנעטלו ה"ל כתיבת
נשמה: הדין אורה. ונדרך הוא שחמך
ממין אורה בלכר או בלכר דבר
ואח"כ נתון בהסיון בלכע שהוא רוצה
הדין הראשון שפשה הסיון חייב משום
מחך והשני הוא שחייב משום טובע
דלכנישה זו און הסיון על הראשון
ניכר ולפיכך לא שייך חללו תלם משום
מחך. והלכך הוא דקיק לה כתי
כתי דלכנישה ג"כ מכתת לה חרתי
חייב ולא כהמה: חייב זה אשר א'
כהמורה וכל חמך ונמרה חייב השני
משום מכה בפטיש: והבאנת והמנפס
מלאכה אחת היא. ואם עשה אותן
כלתת אינו חייב אלא אחת: הדין
כחוספתא שרק שעירי: האבנים
שצבירושלים היו עושין סחימה מלאכה

כפני עממה שלחם שכיכסו כדי ללכטו סתמו ותפסן כהמנפן להסחימה כ"ט
על דעתיה דר' ישמעאל. משכחת לה ללכטו משום מלאכות וקשיא דיתני גמי
במתניתין להסחימה שאינו ככלל המלכך שיהי מכתב ולדרישה פוסק לא היו בכלל.
ומשני לא איתנין מיתני במתני' אלא מילין דכ"ט מוריס כהן ולתפוקי סוחט דלא
איתא אלא כהאי דר' ישמעאל: הדין. זה שטוקן חבלים וכן זה שטוקן ממזור
והוא מזור המוצר כפ"ט דכלים מזורן היולא מן האטוה שהוא כמין אור
של ארוב שבורכין אותו כפי המטה כדי לתכר הפרקים חייב משום מוסך
כלומר חש"פ שערין לא ארוב אותם אלא כדרך ומתקן כדי לתרוג וזהו המוסך:
הדין דעביד קונטרין. כגרות ופחות ומתללות חייב משום מוסך. מיד כשהסדר
ומתקן אותן כדי לתרוג: הדין איתתא. אשה זו כשהיא מתללת ללכר הדין
הדין כדי לעשות קוביה והוא קובה של ארביה שהשנים יושבין ואורגין חייבת
משום מסיכת את השתי. וכשהיא נותנת קדמה והיא כמין שפה שטוקה סיב
לרויח חייבת משום עושה בתים. וכשהיא מעמדת אותן משום כונה.
וכשהיא מתקנת המשום אורגת וכשהיא קוללת הימנין היולאין כדי
לשוחטן משום מחתבת ובגמרתה הכל חייבת עוד משום מכה בפטיש ומשתתת
לה עם השטוח: הדין דעביד קופין. זה שטוקן קופות: כשאלפיר. שמתחיל
ללכר חזיר דקל והשיב שטוקין מן הקופות חייב משום מוסך וכשהחייב ומתכר
ההיכוסת משום חופר. כף כשכופף אותן משום כונה וכשקולן הראשון היולאין משום
מחך וכשגמר מלאכתו חייב עוד משום מכה בפטיש ויש כלן מאם שחיות:
הדין

כפני עממה שלחם שכיכסו כדי ללכטו סתמו ותפסן כהמנפן להסחימה כ"ט
על דעתיה דר' ישמעאל. משכחת לה ללכטו משום מלאכות וקשיא דיתני גמי
במתניתין להסחימה שאינו ככלל המלכך שיהי מכתב ולדרישה פוסק לא היו בכלל.
ומשני לא איתנין מיתני במתני' אלא מילין דכ"ט מוריס כהן ולתפוקי סוחט דלא
איתא אלא כהאי דר' ישמעאל: הדין. זה שטוקן חבלים וכן זה שטוקן ממזור
והוא מזור המוצר כפ"ט דכלים מזורן היולא מן האטוה שהוא כמין אור
של ארוב שבורכין אותו כפי המטה כדי לתכר הפרקים חייב משום מוסך
כלומר חש"פ שערין לא ארוב אותם אלא כדרך ומתקן כדי לתרוג וזהו המוסך:
הדין דעביד קונטרין. כגרות ופחות ומתללות חייב משום מוסך. מיד כשהסדר
ומתקן אותן כדי לתרוג: הדין איתתא. אשה זו כשהיא מתללת ללכר הדין
הדין כדי לעשות קוביה והוא קובה של ארביה שהשנים יושבין ואורגין חייבת
משום מסיכת את השתי. וכשהיא נותנת קדמה והיא כמין שפה שטוקה סיב
לרויח חייבת משום עושה בתים. וכשהיא מעמדת אותן משום כונה.
וכשהיא מתקנת המשום אורגת וכשהיא קוללת הימנין היולאין כדי
לשוחטן משום מחתבת ובגמרתה הכל חייבת עוד משום מכה בפטיש ומשתתת
לה עם השטוח: הדין דעביד קופין. זה שטוקן קופות: כשאלפיר. שמתחיל
ללכר חזיר דקל והשיב שטוקין מן הקופות חייב משום מוסך וכשהחייב ומתכר
ההיכוסת משום חופר. כף כשכופף אותן משום כונה וכשקולן הראשון היולאין משום
מחך וכשגמר מלאכתו חייב עוד משום מכה בפטיש ויש כלן מאם שחיות:
הדין

עין משפט
ני מצוה
נו
א מיי א"ה
ממעלה ה"ל
נח
ב מיי א"ה
מכתב ה"ל
נב
ג מיי א"ה
מ"ל ה"ל
ד
ה מיי א"ה
מ"ל ה"ל
ו
ז מיי א"ה
מ"ל ה"ל
ח
ט מיי א"ה
מ"ל ה"ל
י
יא מיי א"ה
מ"ל ה"ל
יב
יג מיי א"ה
מ"ל ה"ל
יד
יט מיי א"ה
מ"ל ה"ל
כ
כא מיי א"ה
מ"ל ה"ל
כב
כג מיי א"ה
מ"ל ה"ל
כד
כה מיי א"ה
מ"ל ה"ל
כו
כז מיי א"ה
מ"ל ה"ל
כח
כט מיי א"ה
מ"ל ה"ל
ל
מ מיי א"ה
מ"ל ה"ל
נ
נא מיי א"ה
מ"ל ה"ל
נב
נג מיי א"ה
מ"ל ה"ל
נד
נה מיי א"ה
מ"ל ה"ל
נו
נז מיי א"ה
מ"ל ה"ל
נח
נט מיי א"ה
מ"ל ה"ל
ס
סא מיי א"ה
מ"ל ה"ל
סב
סג מיי א"ה
מ"ל ה"ל
סד
סה מיי א"ה
מ"ל ה"ל
סו
סא מיי א"ה
מ"ל ה"ל
סב
סג מיי א"ה
מ"ל ה"ל
סד
סה מיי א"ה
מ"ל ה"ל
סו

3

גמרא ופסוקי - עגור
כ"ט ה"ל

יהא לריך למחוק את השם, וא"ש ויקחו לי תרומה, כדי שלא יהיו לריכים למחוק את שמי, והיינו לי לשמי.

□ מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. ולי"פ לפי מה שאמרו חכז"ל צרכות ל"ה ע"א כתוב להי הארץ וכתוב והארץ נתן לב"א, כאן קודם צרכה כאן לאחר צרכה, וא"כ הכל להקצ"ה ואינם נוהגים רק נדבצ לבס הטוב ורק זה הוא נתינתם להי, אבל מי שאינו נתן בלב שלם, זה אינו נתן כלום כי הכל שלו יהצרך הוא, וזה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, פי מזה הנדיב לב אהם לוקחים את תרומתי, כיון שנתן בלב שלם, אבל מי שהוא כילי ואינו נתן בלב שלם, ממנו אין אהם לוקחים מאומה כי לי הכסף ולי הזהב נאם הי [חגי ב' ח']. וצזה יש לפרש מה דאיתא צמדש מטבע של אש תחת כסא הכבוד הראה הקצ"ה למשה, שהכוונה לפי גודל אש אהבת הי אשר הוקד בלב איש המתנדב צזה מעורר למעלה את שרשו כידוע, ולכן העשיר לא ירצה כי אין העיקר סכום המעות רק נדיבת לבו מאהבתו הגדולה.

אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. יראה דרומנו לנו מי שידבנו לבו ולא ימלא די ידו כגון הכשואים שרנו בנדבצ לבס ליתן אצני שהם ומילואים ולא מלאו די ידם והמליא הקצ"ה להם ע"י עניים בלקיטת מן כתרובס יונתן בפסוק והכשואים הביאו [לקמן ל"ה כ"ז], והיינו דרמנו כאן איש אשר ידבנו לבו ולא יכול ליתן תקחו את תרומתי כי אנו אומין לו כנדבצ לבו.

וזאת התרומה וגוי ועשו לי מקדש וגוי ועשו ארון. הסדר משונה כלים ואח"כ משכן כקושית בללאל [צרכות נ"ה ע"א], והקשה ברוסי שם איך אמר לו משה בלל אל היית וידעת, הלא גם הקצ"ה אמר כן תחלה כלים ואח"כ משכן כמבואר בקרא הסדר, והיותר לריך לכאורה עיון בין הבל ובין צפי ויקהל הי לו לומר תחילה עשו מקדש ושכנתי בהוכס ואח"כ ויקחו לי תרומה, אבל איך שייך לומר קחו לי תרומה על מה ולמה. ונ"ל שזהו בכלל הנסיון דנעשה ונשמע שיעשו ערס ישמעו ולא יהרהרו כלל אלא אמר קחו תרומה ולא ישאלו מה יעשה בה, אלא לעשות רעונך חלקי חפלהי, ושזב יאמר עשו ארון וכרובים ולא ישאלו היכן נכניסם אלא כך אמר היית ואין לשאל ולהרהר ואחר שכבר עמדו בנסיון הזה וגמר להם כל הצוואה ולא הרהרו, שזב הבין בללאל כיון שסוף סוף נעשה משכן מקרשים וירבעות למה לא נעשהו תחילה קודם לכלים, וע"ז אמר לו משה בלל אל היית וידעת.

וזאת התרומה. לפמ"ש הראשונים ועיי שלי"ה דתרומה קאי אהתורה, תרומה הוא אהתיות תורה מי שניתנה למי יום. נ"ל דרמנו כאן כשמעון אחי עזרי (סוטה כ"א סע"א פרש"י שם שלמד תורה ע"י אחיו שהי עוסק בצרקמטיא ומפרנסו) כל איש אשר ידבנו לבו להחזיק צממונו וצנדבצ לבו את צעלי תורה, תקחו ממנו את תרומתי היינו תורתו כי בלל החכמה בלל הכסף [קהלת ז' י"ב].

זהב וכסף ונחשת. יש לרמז צזה ימי קריאת התורה: זהב, ז' (שבת), ה', ב' (יום כי ויום ב' בשבוע), כסף, כפור (יום הכפורים), ס' (סוכות) פ' (פורים, פסח), נחשת, נ', נרות (חנוכה), ח' חודש (ראש החודש, ובכללו ראש השנה שהוא גם כן ר"ח), ש', שבועות (וגם מרומז ש' שמיני שהוא שמיני עשרת וגם ש' ת' שמחת תורה), ת' תענית.

ושש ועיזים. ולי"ד אמאי לא קאמר ושער עיזים כמו ועורות חלים — לולי דמסתפינא הייתי אומר צמה שלי"ע למ"ד עיקר שירה בכלי [סוכה נ' ע"ב], והי בכלים תוף וצל וכינור וחלוצרות, ואמריי שלהי מסי קינין תוף מעור כבש, וצל וכינור ממשיו, וחלוצרות מקרנו, ולמה לא מלינו בנדבצ המשכן מינים אלו. ע"כ אומר שהתנדבו העיזים עלמס, שער נוזה ליריעות ומשיו וצני משיו לבלים וכינורות ועורו לתוף, וחלים שהי זכרים לא הוי מלי לאתווי קך, דהמקדיש זכר לדמוי הרי קדוש לעולה וכולו כלי, אך עיזים נקצות אפי והי נתפסים בשלמים כיון שבשרם נאכל לכהנים אפטר הוהר לעשות ממשוהם כלי שירים ומעלמותיהם חלילים וע"כ כתב עיזים שהקדישו העיזים עלמס ולא החלים, ואם כן הוא ח"ש הא דכתוב וכל אשה חכמה לב צדי עוו את העיזים (ברש"י שם היא היתה אומנות יתירה שמעל גבי עיזים עוו אהתם) כיון שהוקדשו למצבה נאסרו בגיזה וכמ"ד צמס' צכורות [כ"ה ע"א] תולש לאו היינו גוזז, ע"כ צדי עוו ע"י תלישה ולא בגיזה.

7 ועורות חלים מאדמים. עיון ירושלמי פרק כלל גדול [ה"ב] פ"ב קא והלוצעו, לציעה היכא הוי צמשכן, ומשני שהיו משרצטין בצהמה בעורות חלים מאדמים, פי היו מכין צחלים חיים צשרציע ומקל עד שנהאדם העור ונלצע מהדם, והקשה ק"ע הא הוי תכלת וארגמן ותולעת שני, ותירונו שם אינו עולה יפה, הלא כל מלאכת חורש, קוצר, וצישול, הכל מסממים יליף ומ"ע לא נילף לציעה מנייהו. והנה בצוביי קמא אר"ח סבי' הי צעי למימר לציעה

ספר גורג משה באלם
ודנו משה סוכה בללים
נח מילג אר"ח סוכה

לדורות עפ"י מראה שרצה לנביאי הדורות, ומכאן הותר לשנות מה שכתב עליו השכל ובהכנס שינוי המצב ששינה שהע"ה, אבל מה שלא הרצה שינוי ונטשה לדורות כלי שרת, לריכוס לעשותם עפ"י חזנית מראה הרשונה שהרצה למרע"ה צהר, ולדקו דברי רש"י ומיושב ק' רמב"ן ב).

□ ועשו ארון עלי שטים וגו'. מורי חסיד שצכהונה מו"ה נתן אלעזר זוק"ל פי שבארון שהי' הלווחות צו מרמו לתורה כידוע, ושני כרוצים אשר על פני הכפרת פניהם איש אל אחיו, שני ת"ח הגוחין זה לזה בהלכה ופניהם אל הכפרת להיות כוונתם לכוון האמת צמה שכתב בלווחות, ושני צדים הם המחזיקים מחזיקי התורה כי עץ חיים היא למחזיקים בה, וזה הארון נושא את נושאי [סוטה ל"ה ע"א] כי נראה שהמה מחזיקים ומפרנסים הת"ח וצאמת הוא איפכה שהוא נושא את נושאי כי כל העולם ניזון בצביל חנינה בני כידוע [צרכות י"ז ע"ב], ושלמה הוסיף שני כרוצים לרמו על מחזיקי התורה (כי צבית המקדש לא היו נושאים את הארון בצדו צמסעות) ומקום הארון אינה מן המדה ועומד בנס [מגילה י" ע"ב] לרמו שאין התורה לריך זמן ומקום כי בדרך הטבע אי אפשר ליייר החיך אדם רך בשנים למד כך הרבה (כדאיתא במדרש [שהש"ר ו' ח'] יגע רבי זון בתורה בכ"ה שנים מה שלא יגע אחר צמאה שנים) וזה עומד בנס כידוע.

ועשו ארון. כי רמב"ן [ריש הפרשה] הארון הוא סוף מעשה והקצ"ה הקדומו כי עליו עיקר הכוונה. וז"ל כי הנצואה ענין מחשבי, ולעולם סוף מעשה צמחשבה תחילה, וכן מרע"ה אמר לצלאל כי שכינה מדברה מהוך גרונו וסוף מעשה צמחשבה תחלה, אך צלאל עשה משכן תחלה וכלים בסוף מעשה, ויען כל המעשים שצטוה"ז הם כלל מהמחשבה העליונה, ע"כ ז"ל צלל אל היית וידעת [צרכות כ"ה ע"א].

*ועשו ארון עלי שטים וכו'. צרכות כ"ה ע"א אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן בשעה שאמר הקצ"ה למשה אמר לצלאל עשה לי משכן וארון וכלים הלך משה ואמר לו להופך וכו' ז"ל להיכן חכמים שמה כך אמר לך הקצ"ה עשה משכן ארון וכלים, ז"ל צלל אל היית וידעת. והקי' בתום הלל לא נאמר כך מפי הקצ"ה אלא

שחור של תפילין הותר מדבר עמא ולא צעי מן המותר צפיק כיון שאינה אלא חזותא בעלמא, ז"ל ע"ג דאמרינן [שבת כ"ה ע"ב] לא הותר למלאכה שמים אלא עור בהמה טהורה מן המותר צפיק, ז"ל חזותא לא מיקרי מלאכה שמים, וא"כ לא מיקרי לענין שבת מלאכה וע"כ יליף צביעה מחלים, לצביעה כזו וודאי מעשה רבה הוה, אלא דלפ"ז לא יתחייב צבחה הוצע אלא כעין מעשה רבה לחלים מהדמוס ולא קיי"ל הכי, וא"כ לא קיי"ל נמי כהאי דנב"י א).

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. [עיון לקמן פ"י פנחס ע"פ את הכבש].

ושכנתי בתוכם ככל אשר אני מראה אותך וגו' וכן העשו. ר"ל ושכנתי בתוך עושי המלאכה ועל ידי זה יעשו ככל אשר אני מלך כי ה' אתם צמלאכהם, אבל בשלמה כתוב [מ"א ו' י"ב] הצית הזה אשר אתה דייקא צונה ולא היה כעושה מלאכה המשכן, ע"כ הטיל תנאי הם השמור משמרתו אז ושכנתי בתוך בני ישראל.

ככל אשר אני מראה אותך את הצבית המשכן ואת הצבית כל כליו וכן תעשו לדורות, כן פירש"י. והקשה רמב"ן ה' שהע"ה שינה את המצב ולא עשהו כהצביתו. ולדידי לל"ע בהיפוך למאי אינטריך וכן תעשו לדורות וכי ס"ד לשנות דבר מהצבית אשר דקדק הקצ"ה והרצה למרע"ה. וביותר לל"ע צנון שילה וצית עולמים מי נתן רשות לזה והקצ"ה הרצה למרע"ה משכן קרשים ויריעות, ואע"ג דעפ"י נצוה צנה כדכתוב הכל צכת צמיד ה' עלי השכול [דה"א כ"ה י"ט] וצבית שני היה חגי זכרי ומלאכי וצנון בעתיד הרצה ליחזקאל, מ"מ מי נתן לנו רשות להאמין לנביאים האלו לחדש דבר מנתה, ועיי' ס"פ הנחנקים [פ"ע ע"ב].

אבל האיר ה' עיני דכתיב וכן תעשו לדורות ע"ג דדרשין מניי חומרא פ"צ דשצועות [ט"ז ע"א] דצעי לדורות מלך ונצוה וכו"ג ואורים ותומים, חמנס לל"ע דעיקר קרא לקולא אתי שנוכל לשנות הבנין והכלים צכל פטס ופטס עפ"י מראה שירצה הי"ת לנביאי הדור, אע"ג דבשאר מלות התורה אין שומעים לנצוה לשנות כ"ש, מ"מ מלוח אז דצנון צהמ"ק וכליו מעוקרה הכי ניתנה צתנאי שישתנה עפ"י מראה, והיינו דקאמר ככל אשר אני מראה אותך וכן תעשו

א) בשו"ת ח"ס יו"ד סי' רע"ז ד"ה והנה, כ' : ומה ראי' להתיר ליכח שומן דג טמא בשצובעין עוברות הרצועות, ומ"מ אני מחמיר לדידי ליכח שמן זית במקום שמן דג. — וע"ע שו"ת

אוי"ח סי' ל"ט.
ב) ע"ע שו"ת או"ח סי' ר"ח ד"ה עד כאן דברי הרב, ושו"ת יו"ד סי' רל"ז ד"ה ע"ב.

משום דתחילת מלאכה וגמר מלאכה נעשין כאחד ומש"ה לרב חייב משום בונה ולשמאל משום מכה בפטיש, משא"כ בשאר כלים גמורין שאין מלאכתן נעשין כא' כי הנך דשמעתין בחביאת ותנורא וחלתא שצריכין לכמה מלאכות וכל כמה שלא נגמר מלאכתן לא חזו למירי לעיקר תשמישן עד שתגמר מלאכתן לגמרי, מש"ה לא מחייב בהו משום בנין אלא משום מכה בפטיש היכא דשייך כמו שפירש רש"י לאפוקי חביאתא שגמר מלאכה נעשה מאילין, ²⁶⁰ וא"כ לפ"ז א"ש נמי סוגיית הירושלמי דבארון ושלחן וכל כלי משכן לא שייך בהו חיובא דבונה כיון דלא חזי לתשמישן אלא כשתגמר מלאכתן ואהאי שעתא ודאי מחייב משום מכה בפטיש, ועיקר מלאכת מחשבת דמשכן אפילו בארון ושלחן וכיוצא בהן נמי ככה"ג איירי כגון רידת הטסין ואפילו בדופנו, הארון והשלחן וכיוצא בהן שהיו של עץ נמי שייך גמר מלאכה בחליקת העצי שטים שיהא ראויין למלאכתן כשיעורין דבכהאי גוונא אמרינן לקמן [קב, ב] המסתת את האבן חייב משום מכה בפטיש, וא"כ מה"ט גופא איכא למימר דאפילו בכלים גמורין ככהאי גוונא איכא למ"ד אין בנין בכלים דכיון שלא נעשו כלים גמורין אלא עם גמר מלאכתן מש"ה לא מחייב משום בונה אלא משום מכה בפטיש, ודוקא ככהאי גוונא דעייל שופתא בקופינא דמרא ועושה נקב בלול של תרנגולין מחייב רב משום בונה כיון שתחילת מלאכתן וגמר מלאכתן באין כאחד והיינו נמי טעמא דמגופת חבית כדפרישית לעיל בפרק במה טומנין [מח, ב] ע"ש ²⁶¹:

[עה, א]

פסקא הצד צבי ת"ד הצד חלוון והפוצעו וכו' וכתבו בתום צ"ע דבירושלמי משמע דהצד חלוון לא מחייב משום צידה עכ"ל. ואחר העיון ראיתי דלשון הירושלמי גופא תמוה דלא יהיב טעמא בצד חלוון למה לא יהא חייב משום צידה דנהי דמסיק התם דאתיא כמ"ד דתחש שהיה בימי משה בריה בפני עצמה היה ולא שייך בה צידה, א"כ נראה מזה שבא לומר דלא אשכחן צידה במשכן דבעזים ובאילים מאדמים שהן מין בהמה לא שייך בהו צידה שמצויין בבת ס, אכתי תיקשי ממ"נ אם נאמר דכיון דלא היה במשכן לא לחייב עליה א"כ אפילו בצד צבי נמי לפטור אלא ע"כ דאע"ג שלא היו צריכין למשכן בצידם, אפ"ה כיון דאשכחן במשכן דברים דשייך בהו צידה מש"ה מיקרי מלאכה חשובה וחייב כדאשכחן בזורע וחורש דמסתמא לא היו זורעין וחורשין אותן הסמנין שהיו צריכין למשכן אלא שהיה מצוי בידן אפ"ה כיון דשייך זריעה וחרישה באותן מינין חייב, א"כ ה"ה לצידה א"כ בחלוון אמאי ליפטור דנהי דמסתמא לא היו צדין

בשני מינים וע"ז משני שפיר ל"ק הא בקנון ותמחוי הא בנפה וכברה, וא"כ לפ"ז א"ש הך ברייתא דאיירי בקנון ותמחוי איירי בין במין אחד בין בשני מינין, דאף למאי דפרישית דבשני מיני אוכלין אין דרך לברור אפ"ה אסור לכתחילה דלא פלוג רבנן דבכל ענין אסור רבנן בקנון ותמחוי או משום גזירה דנפה וכברה או משום גזירה דמין א', משא"כ הך ברייתא דלעיל דקתני ואם בירר חייב וחיוב חטאת לא שייך אלא בנפה וכברה כדפרישית מסוגיא דלעיל דקאמר היינו זורה היינו בורר היינו מרקד, א"כ ממילא משמע דלא שייך אלא במין אחד ממין אוכלין שמעורבין עם פסולת שלהן שדרך עיקר ברירתן בנפה וכברה, ובזה נתיישבו קושית התוספות מה שהקשו על פירש"י כנ"ל ודו"ק היטב ותו לא מידי. ומה שיש עוד לדקדק לענין דיני הברירה יבואר בקונטרס אחרון בפרק קמא דביצה אי"ה:

[ער, ב]

בתוספות בר"ה חביאת ותנורא חלתא פירש"י דמשום בונה לא מחייב וכו' ואין נראה דדוקא במחזור וכו' עד סוף הדיבור. עמ"ש מורי זקנינו ז"ל בזה ליישב שיטת רש"י ע"פ הסוגיא דריש פרק הבונה [קב, ב] כהאי דעייל שופתא בקופינא דמרא ע"ש שנראה מדבריו דלרש"י רבא פליג אהך דרב דלקמן. אמנם לענ"ד בלאו הכי כמו זר נחשב לומר דשום תנא או אמורא סבר דבעושה כלי גמור בשבת לא יתחייב משום מלאכה דהא ודאי מלאכה חשובה היא ובמשכן נמי הוי חשיבא טובא בעשיית ארון ומזבח ומנורה וכל כלי משכן. ולכאורה אדרבה עיקר מלאכת מחשבת דכתיב במשכן אהנך מלאכות קאי שצריך חכמה יתירה שנשתבח בהם בצלאל ואהליאב, דבכל הנך מלאכות השנוים במשנה לא אשכחן שנעשו ע"י בצלאל ואהליאב בעצמן זולת בישול הסמנין ומכה בפטיש וכיוצא בהן דאפילו מלאכת אריגה וטווייה משמע בסמוך שנעשו על ידי נשים חכמת לב, וכה"ג קשיא לי על סוגיית ירושלמי דשמעתין וברישי פרק הבונה דקאמר מה בנין היה במשכן ומהדר לאשכוחי שהיו נותנין הקרשים לתוך אדנים ובהא נמי שקיל וטרי התם דכיון דאדנים כלים הוי כמו בנין ע"ג כלים דפטור, וא"כ לשיטת התוספות דיש בנין בכלים גמורין וכדפרישית דמסברא נמי מילתא דפשיטא היא בפשיטות ה"ל למימר כירושלמי דאשכחן בנין במשכן בארון ושלחן וכל כלי משכן.

לכך נלע"ד דלרש"י נמי עיקר פלוגתא דאין בנין בכלים היינו דומיא דמטה ומנורה של חוליות או אפילו ככהאי גוונא דעייל שופתא בקופינא דמרא דמחייב ליה רב משום בונה

260. ראה יראים השלם סי' קעד ועיון סברת הפנ"י. ועיון מנ"ח מוסג השבת מלאכת בונה אות ד. 261. ובאבני נור אורי"ח סימן נ"ה ביאר באורך שיטות הראשונים בדיון בנין בכלים, עיי"ש, (ועיון שפת אמת בד"ה אמר ר"א וכו').

מדקתני חייב שתיים או ג' מש"ה לא שייך לישנא דדשא"מ דכל שוגג אינו מתכוין הוא מש"ה נקיט לשון מתעסק דשייך בשוגג דהא עיקר ילפותא דמתעסק ילפינן ממיעוטא דאשר חטא בה כדאייתא בכריתות ובפירש"י לעיל [עב, ב], מש"ה קתני הכא נמי לישנא דמתעסק ולעולם דחדא מילתא היא ויתכן יותר לפי מאי דפרישית לעיל בפירקין בסוגיא דשגג בלא מתכוין [עג, א] ובפרק כירה [מב, א] ובפרק כל שעה [כה, ב] גבי אפשר ולא מכוין דעיקר פלוגתא דר"ש ור"י לענין דבר שא"מ בכל התורה כולה אפשר דשייך בהך מיעוטא דמלאכת מחשבת ומיעוטא דבה (וזה דלא כמ"ש התוספות כאן).

ומה שיש להקשות בזה דא"כ פלוגתא דר"י ור"ש בכריתות לענין מתעסק הוי איפכא ממאי דפליג לענין דשא"מ וכה"ג אביי ורבא דלעיל בפירקין הוי איפכא ממאי דפליגי בפרק כל שעה, כבר כתבתי לעיל בתחילת הסוגיא בנתכוין לחתוך את התלוש וחתך המחובר ליישב לנכון ע"ש ועיין גם כן בספר מגיני שלמה למורי זקניי ז"ל לעיל בשמעתין:

מיהו לפירוש התוספות כאן נראה דכלא"ה א"ש הא דשביק הכא לישנא דאינו מתכוין ונקיט מתעסק היינו משום דבעי למימר דאפילו ר"י דמחמיר בעלמא בדשא"מ אפ"ה מודה הכא כיון דהוי נמי מתעסק, והיינו כדמסקינן דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה כן נ"ל ודו"ק היטב²⁶⁴:

בתוספות כד"ה כי היכי דליציל צנעיה קשה לר"י דמ"מ על נטילת הדם לחייב משום נטילת נשמה וכו' עד סוף הדיבור. וכל דבריהם בזה היינו לפי שיטתם דעיקר חיוב נטילת הדם היינו משום נטילת נשמה אפילו לענין חובל, מיהו לשיטת הרמב"ם נראה דחיובא דחובל לענין נטילת הדם היינו משום מפרק וא"כ לק"מ דלשיטת רש"י והרמב"ם מפרק היינו תולדה דדישה גופא ועיין מ"ש בזה בריש פרק שמונה שרצים, ואי תקשי א"כ בשוחט בסמוך אמרינן דאינו חייב אלא משום צובע או משום נטילת נשמה ואמאי לא קאמר משום מפרק כבר כתבתי בזה בפרק קמא דביצה [יב, א ד"ה אבל] דבשוחט דחולין לא שייך משום חיובא דמפרק כיון

החלזון במדבר אלא שכבר היה מצוי בידם ע"י תגרים אומות העולם או שהוציאו ממצרים כדאשכחן להדיא בעצי שטים ובנסכים א"כ ה"ה לחלזון וכיון שהוא מין דשייך ביה צידה לחייב²⁶²:

והנלע"ד בזה דהתוספות לשיטתייהו שכתבו בפרק קמא במשנה דאין פורסין מצודה [יז, ב ד"ה אין] דאפילו פורס מצודה בשבת אינו חייב חטאת אא"כ צד מיד בשעת פריסה ונתכוין לכך וכדמוקי להדיא בירושלמי בפורס בחורשין שמצויין שם הרבה שיצודו בוודאי, וא"כ אפשר לומר דלא שייך הך מילתא בצידת חלזון שאינו מצוי כ"כ לצודו בשעת פריסה ממש. מיהו הא דמייתי בירושלמי האי דתחש נראה דודאי אי הוי אשכחן צידה בתחשים במשכן ממילא הוי שמעינן דחייב אפילו בכהאי גוונא בצידה אפילו במין שאינו מצוי כ"כ בתחשים ודאי אינן מצויין, אלא כיון דלקושטא דמילתא סובר הירושלמי דתחש בריה בפני עצמו היה מש"ה סובר הירושלמי דלא שייך צידה אלא בדבר שנצוד בשעת פריסה וא"כ אין לחייב בצידת חלזון כיון שאין יודע אם יצוד מיד כדמקשה בפ"ק דירושלמי, אבל מ"מ בצידת צבי חייב אם יצוד בשעת פריסה ונתכוין לכך כגון בחורשין ובכהאי גוונא הוי שפיר מלאכה כיון שענין צידה מיהא הוי במשכן בחלזון. כן נ"ל בשיטת הירושלמי ודו"ק²⁶³:

שם רבא אמר אפילו תימא שפוצעו חי מתעסק הוא וכו'. וכתבו התוספות דע"כ האי מתעסק לאו דוקא אלא דבר שאין מתכוין הוא, ולכאורה לישנא דגמרא גופא הכי דייק מדמקשינן עלה מהא דאמרו אביי ורבא מודה ר"ש בפסיק רישא והאי לישנא לא אשכחן בש"ס בשום דוכתא לענין מתעסק אלא לענין דשא"מ דפליגי ר' שמעון ור' יהודה דר"ש לקולא, והיינו דאמרינן מודה ר"ש משא"כ לענין מתעסק ממש אדרבה איפכא משכחת להו במשנה דכריתות (דף כ') [יט, א] דר"ש מחמיר טפי מדר"י, אלא הא דלא נקיט הכא בהדיא טעמא דדבר שא"מ ונקיט מתעסק נראה לי דעיקר מילתא דדשא"מ לא שייך אלא כשעושה במזיד לענין חיוב מיתה או מלקות או לענין איסורא דאורייתא או דרבנן דלר"ש מותר אפילו לכתחילה, משא"כ הכא דלענין שוגג איירי

262. וכן כתב בחיי אדם הלכות שבת (כלל ט' בנשמת אדם ס"ק ב-ג) וכן בחתם סופר (ע"ד ע"א) ובמנחת חינוך (מוסך השבת אות א'). ובשו"ת דברי ישראל (להגרי"ו ועל"ץ, ח"א סימן צ"ו) תמה עליהם שנעלם מהם דברי התוספות בחולין (פ"ח ע"ב ד"ה אלא) שכתבו דאו כשבאו שם ישראל היה עפר המדבר מצמיח, [ועיין מגדים חדשים (וויס) שצ"ח להג"ל, ועיי"ש בדף צ"ו מה שהאריך בענין זה], ובאגלי טל (בפתיחה אות כ"ד - כ"ו) דקרק מהרמב"ן ע"ד. גבי וליחשב נמי כותש, דכל הני דתנן במתניתין לאבות מלאכות הם עצמן היו עושין וא"כ הם עצמם חרשו וזרעו, ודלא כרבינו, עיי"ש, ועיין שו"ת-ערוגת-הבושם-או"ח סימן פ' אות ג'. 263. ובחתם סופר (ד"ה הצד) הביא דברי רבינו ע"פ התוספות י"ז ע"ב, והוסיף "ולא דמי לאפיה ובישול דהתם אם יניח כך יבשל ויאפה ממילא, משא"כ הכא מאן יימר שיבא לתוכו חיה, א"כ אין בפורש מכמר בים משום צידה, ודוחק למצא צד חלזון ידוע בידו ממש מן הים", ע"ב, ובראש יוסף (ד"ה פסקא) תמה על דברי רבינו "ודאי פורס מצודה בים ובא החלזון לתוכו לאחר שעה ושתיים, הוצאתו עם המצודה ממים והו צידתו או מושך הרשת כידוע, ושאינו פריסה לחוד וממילא נצוד ומידי דצבי לבית ועל בפניו", עיי"ש. 264. ועיין חתם סופר (בד"ה והנה) שהוכיח מהר"ן ריש פרק הנחנקים דלא כתוספות,

ע"ג ומכש"כ רבו דאימת רבו עליו כמו דאמרי גבי אין קורין לאור הנר ולפני רבו כש"כ דשרי דאימת רבו עליו וא"כ ל"ש למיגור שמה יכבסו עד שיתרכך ולכן מוקי לה כאתריה.

הוא ומ"מ אשמעינן ברייתא דאי הכרו צ"י משום דש נמי חייב ע"ש בעורב"כ ולפימ"ש"כ אין מקום לקוי זו דבאמה לא מחייב אלא משום דש והוא ענין ניופן אחר ממנפץ דמתני' ודו"ק בכל זה.

שר"ד במג"א למהר"ם בעטע דכ"י ג"כ הכי דתרי מניי ניופן הם וע"ש דמצינא כן גם בשם מהרש"ל צביאורו על הסמ"ג עו"ש ומ"מ לא הצנתי מה שהקשה שם דלחייב צלמר גפן ובפשתן גם משום ניופן דמתני' עו"ש ואני ל"ז להבין הקושי מטעם שכתבתי לעיל דפשיטא לי דכאן מיורי דהויאזו מכיסוי ולא שייך בזה ענין ניופן דמתני' ומרש"י אין שום משמעות כמש"כ לעיל ודו"ק, וק"ל.

סימן סז

ה מ נ פ צ

דבר פשוט, דניפון דמתני' היינו שמסרקו ולא היינו ניופן דבגמרא עג: הוא הדש והמנפץ והמנפץ כולן מלאכה אחת הן דהתם מיירי שמפרק מהגזעולין שלו וכן פירש"י שם המנפץ פשתן בגזעולין ועו"ש צרש"י ד"ה והמנפץ וז"ל אמר גפן בקשה כדרך האומנין ולמר גפן גידולי קרקע הוא להכי קרי ניופוע דילי' תולדה דש שמפרק גרעינין ממנו ולא קרי לי' תולדות מנפץ דלמר עכ"ל ואין כוונת רש"י לומר דלהכי לא קמחייב במתני' ניופון משום דש משום דהתם לאו גידולי קרקע נינהו ואין דישה אלא בגיד"ק כרצון דלקמן דף ע"ה דהתם בלא"ה א"א לחייבו משום דש דמאי ענין זה לדש התם מפרקו מכסיו והבא מסרקו אלא כוונת רש"י לומר דהבא צלמר גפן שייך דש משום דגיד"ק הוא ומש"כ רש"י להכי קרי ניופוע דילי' תולדה דש קאי למטה על מה שבי לקמן שמפרק גרעינין ממנו ולא קרי לי' תולדות מנפץ דלמר וכוונתו הוא משום דהוא אינו ענין למנפץ דלמר דמתני' וכוונת רש"י בזה הוא ברור ופשוט. וצ"ע ערו"ב סי' פ' מלאכה מנפץ דהבין בכוונת רש"י במש"כ ולמר גפן גיד"ק הוא להכי קרי ניופוע דילי' תולדה דש דכוונת רש"י לתרץ אמאי לא קחשיב נמי במתני' ניופון דלמר גבי דש משום דלמר לאו גיד"ק הוא, ולכן הקשה שם על הרמב"ם דס"ל דמנפץ פשתן חייב משום מנפץ א"כ איך קחשיב לה בברייתא צבדי תולדה דש עו"ש בערו"ב"כ.

סימן סח

ה צ ו ב ע

ד (א) בשו"ע סי' ע"ג סעי' כ"ד אסור לאשה שתציר צבעה סרק על פני משום צובע, ובמג"א שם ס"ק י"ט משמע דהוא רק דרבנן, וכן מוכח דעת הרמב"ם פכ"ג מציא שם דין זה בין איסורי דרבנן, ונראה דפסק כרבנן דמתני' שנת דף ל"ד: וכפירש"י הכי צרש"י במתני' דפוקסה היינו שמעצרת סרק על פני' וכשנוטלתו מאדום הצער ותכמים ס"ל שם דאינו אלא שבות, ועיי' במ"ח שחמה על זה מ"ע לית צובע איסור דאוי הא דרבן כרך וגם מתקיים על איזה זמן ועו"ש שמציא בשם סמ"ג דהוא איסור דאורייתא וכן מציא בב"י בשם סמ"ג, והסמ"ג מציא ראי' מהירושלמי פכ"ג ועו"ש צירושלמי המאדום אודם בשפה חייב וצמ"ח הניח בל"ע אמאי לא הוי איסור דאוי להרמב"ם עו"ש, (וולפטי"ד דהרמב"ם לשיטתו דהנה צפ"ע מה"ש הוי"ד, ס"ל להרמב"ם דהעושה מין צבע חייב ועו"ש צה"ח"מ שמציא בשם הראב"ד וז"ל ואני לא הייתי סבר דחייב משום צובע עד שצבע דבר שנגמרה מלאכת הצביעה אבל לצבעת מים (לא עו"ש).

וב"ל בס"ד דתלויא צבא מביקן ילפי מלאכה צובע דהוא אב מלאכה דהנה צירושלמי פכ"ג איתא צביעה במשכן היבן ה"י וקאמר דה"י משרבטין את האילוס עו"ש ועיי' ברשב"א צחי' לצבת ר"פ שמונה שרלים שהצבא ראי' משם לפירש"י דחובל בשמונה שרלים חייב משום צובע ועיי' בקרבן עדה שם צירושלמי דמקשה הלא ה"י צביעה צהכלת וארגמן והולעת שני וחי' שה"י להם מוכן ממלרים עו"ש ועיי' בחשו' ציא"פ חא"ח"מ סי' כ"ב דכ"י דבאמת צבא דילפי מלאכה המשכן לא הכונה שה"י עושין שם ממש דבר זה אלא הכונה שה"י צריכין לטעותו למלאכה המשכן ואפי' ה"י להם דבר זה מוכן מעיקרה מ"מ כיון שדבר זה ה"י נצרכין, שפיר הוי"ל אב מלאכה עו"ש וכבר קדמו הפני"ו בשבת דף ע"ה ע"ש וכן כ"י בח"מ צחי' למס' שבת ומו"ש צבא צריעה במשכן היבן ה"י דהלא עקר מדבר אינו מלמית עו"ש

ראני צער ולא אדע שום קוי דהא תרי מניי ניופון נינהו כמש"כ לעיל וברייתא מיירי במפרק הפשתן וכן לאמר גפן מכסיו ומתני' מיירי במסרקו וכוונת רש"י הוא כמש"כ לעיל ולפענ"ד הוא פשוט מאוד כציעא בכותחא וממילא סרה החמ"י שחמה בערו"ב"כ שם על הרמב"ם דהו"ל דמנפץ פשתן חייב שהי"ס לשיעה הרמב"ם דחייב משום מנפץ דהא משום דש צוודאוי חייב כדאיתא צבדי' בגמרא ובאמת בספר חו"א מחייב שהי"ס בניפון פשתן משום דש ומשום מנפץ כן הקשה בערו"ב"כ עו"ש ולפימ"ש"כ אין מקום לקושא זו דהרמב"ם מיירי במנפץ כמו במתני' דהיינו שמסרקו ומש"כ בחו"א דחייב שהי"ס אפטר דמיירי דהויאזו מגזעוליס וגם מנפלו, וממילא לא קשה נמי מה שהקשה שם בערו"ב"כ על דאיתא צמו"ק דף ג' דפריך וכו"ה כל היכי דאיכא תרתי לא מחייב אלא חדא והאמר ר"כ זומר ולריך לענים חייב שהי"ס ולכאורה הו"ל לאקשוי מצרייתא מפורשה דמנפץ חייב משום דש אע"ג דמשום מנפץ נמי חייב עו"ש דהירץ דמצרייתא איכא למימר דלעולם לא חייב אלא

באין מוגרי או יצחק אבינווארצ צבא

דפוקסא היינו מתקנה שערב וזה שוין צנין כדאמרי בגמרא שם שזו ראייתו בק"ע על הירושלמי פי המלניע דהשיר זזה ופי דהצנין הוא משום הטעם שטעה על פניו וא"ע דא"י אינו ע"ד להתקיים.

ג) קיימ"ל דאין לציטע באוכלין ומהו"ע פסקוין בשו"ע סי' ש"ב דמוחר ליהן כרכוס בהבשיל לוי"ש סעי' י"ט, ועיי' בישוע"ק סי' ה"ל דתמה מגמרא שזכר דף ע"ה דאמרי שוחט משום מאי מחייב רב אמר משום לזבע ושמואל אמר משום נטולת נשמה עכ"פ חזו' דיש לציטע באוכלין ועיי' בחכ"ל סי' ל"ב דכי דבאמת הי"ע דהרמב"ם דפסק דלא כרב אלף כשמואל דא"ה בשוחט משום לזבע משום דאין קו"ל אין לציטע באוכלין והד"מ מביא רא"י מפורשת ממחני' נותנין ביזה במסנתה של חרדל אעפ"י שטעה מראה עיי' במחני' דף קל"ט: עיי"ש ועיי' בישוע"ק שם דכי דהא דיש לציטע באוכלין תליא בהא דיש עיבוד באוכלין דפליגי בגמרא דף ע"ה: דרבה זרי"ה ס"ל יש עבוד באוכלין ורבה ס"ל אין עיבוד באוכלין וקו"ל כרבא ממילא גם לציטע ל"ש באוכלין עיי"ש ועיי' ח"ס לשבח דף ע"ה דכי דאם מלח בישרא לאורחא אינו בכלל אין עיבוד באוכלין דהכא מעשה עץ שימש והו"ל כמו טור ועיי"ש דמשמע מדבריו דמפרש דרב דאמר בגמרא ואפי' רב"ה לא אמר אלף דבעי לה לאורחא אבל לציטע לא משוי אינש מוכלי עץ, ס"ל דרבא ורבה בר ר"ה לא פליגי אלף מר מוירי דבעי ליה לאורחא ומר מוירי דבעי ליה למוכל עיי"ש.

רבוה מיושב מה דתמה במג"א סי' שכ"א סק"ז על הרשב"א דס"ל דמלח בשר להניעו חייב חטאת והקשה במג"א דהא קו"ל הולכתא כרבא ורבה ס"ל דאין מלחה לאוכלין עיי"ש ולהג"ל ינחא דהוא ס"ל כ"ל דרב אשי ס"ל דרבא ורבה זרי"ה לא פליגי דרבא מוירי לאוכלא ורבה זרי"ה מוירי לאורחא, עכ"פ אי במלח בשר להניעו שייך עבוד משום דהו"ל כמו מעשה עץ שימש דהא לא מלחו לאכילה אלף להתקיים א"כ גם בלזבע א"כ לזבע לא לאכילה אלף בשביל דבר אחר לא שייך אין לציטע באוכלין וא"כ הכא דלזבעו כדי ליתחי אינשו ולזבני ל"ש אין לציטע באוכלין דמעשה עץ שימש וא"כ מיושב אמאי מחייב רב משום לזבע וא"כ לא מיושב אמאי פסק הרמב"ם דלא כרב, שו"ר בח"ס שהעיר זזה, ועכ"פ זזה מיושב מה שהמה במ"ח במה דקאמר רב מילתא דאמרי אימא זב עטמא, כי היכא דלא ליחי דרי בתראי וליחכו עלי', לזבע במאי ינחא ל"י ינחא דליתווס ביה השחיטה כי היכא דליתווס אינשו וליחי לזבני מוי', ותמוה מאי חוכא הוא משום דלא ינחא ל"י הלל ר"י ס"ל משאל"ג חייב ואי משום שאינו מחכוין הלל לר"י דבר שאין מחכוין אסור ורב פסק כר"י ומאי חוכא איכא, ולהג"ל ינחא, דהחוכא הוא משום דאין לציטע באוכלין כמו דאין עיבוד באוכלין ע"כ קאמר לציטע במאי ינחא ל"י דמשום דאין לציטע באוכלין נמי היינו טעמא משום דאין דרך לזבע אוכלין ולא ינחא ל"י בלציטע ע"כ קאמר דניחא ל"י דליתווס צי"ש כי היכי דלזבני מוי' וא"כ כששימש הלציטע מעשה עץ בעלמא שימש וא"כ ל"ש אין לציטע באוכלין, וא"ש.

בפניי שם ולפי"ז וכל למילף לציטע מחללת וארגמן והירושלמי ל"ל דע"כ ס"ל דלא ילפי אלף ממה שה"י ממש במשכן ולכך זריכין לומר שה"י משרצטין את האילים, ולפי"ז י"ל דאם שוין לציטע בצעלי חיים תליא זזה אי ילפי מחללה או מאילים דבאמת י"ל דלציטע בצי"ה אינו דומה לשאר לציטע דהא החוט מעיד דאם לזבע ב"ח אינו מתקיים הלצע לעולם רק על איזה זמן מיכה אי ילפי מהא דירושלמי דמשרצטין את האילים א"כ שפיר ילפי דגם בצי"ה שוין לציטע אע"ג דאינו מתקיים לעולם דהא חצורה בצי"ה נמי אינו מתקיים לעולם אלף דשם במשכן ה"י מתקיים משום דה"י ממהין אותם תומ"י אחר זה, ואע"ג דבגמרא שזכר ר"פ ש"ש שם קרי ל"י חצורה שאינו חוצרת מ"מ ע"כ לא הכונה שאינו חוצרת לעולם דהא א"ה להכחיש את הכרחה בשום אלף הכונה דמתקיים זמן רב וא"כ גם בלזבע בשר צעלי חיים כגון הפנים נמי חייב דהא גם זה מתקיים על איזה זמן משא"כ אי ילפי מחללה וארגמן דהיינו כמו שפי' בפניי דלא זריכין להיות ממש במלכתא המשכן כ"ל א"כ לפי"ז צע"י דווקא דומיא דהכלת וארגמן דמתקיים לעולם משא"כ בצעלי חיים דאינו מתקיים לעולם ל"ש לציטע, ולפי"ז ממילא לק"מ מהירושלמי דס"ל דמעברת סרק על פני' דהייצת דהירושלמי לשיטתו דליף מהא דמשרצטין את האילים ושפיר שוין לזבע גם במאדים הפנים משא"כ הרמב"ם י"ל דס"ל כהפניי הגיל וממילא ילפי מחללת ולכך שפיר ס"ל דמעברת סרק על פני' שפיר אינו רק איד"ר כיון דאינו דומה לחללת דמתקיים לעולם ודו"ק ומזה י"א לנו דאפי' להסוברים דמעברת סרק על פני' אינו רק דרבנן היינו דוקא לפי שעל הכשר אינו מתקיים לעולם משא"כ בהא דנהפשא המנהג צין כמה נשים שזבועים לפריהם בלזבע אדום זזה יש איסור דאורייתא וחייב חטאת דהא זה מתקיים לעולם.

רבוה מיושב שיטת הרמב"ם בפ"ע מה"ש ה"ל ו"ד דכי העושה עין הלצע חייב ועיי' בה"מ בשם הרשב"ד שפי' וז"ל ואני לא הייתי סבר דחייב משום לזבע עד שזלצע דבר שנגמרה מלכתא הלציטע אבל לציטע מים לא עיי"ש, וז"ל עפ"י הג"ל דפלוגתא דהרמב"ם והראש"ד אי חייב משום לזבע בעושה עין לזבע נמי תליא בהג"ל דמהיכין ילפי מלכתא לציטע דאם ילפי מחללת וארגמן א"כ גם הכס עשו עין לזבע ללזבע החללת וארגמן א"כ הו"ל אז משא"כ אי ילפי מעורות אילים שה"י משרצטין האילים כמו דליף צירושלמי א"כ לא עשו שם לזבע כלל וממילא ליכא חייב אלף בלזבע איזה דבר וא"כ י"ל דהראש"ד ס"ל כהירושלמי הג"ל ולכך פומר בעושה עין לזבע משא"כ הרמב"ם לשיטתו דס"ל מעברת סרק על פני' אינו אלף איד"ר משום דליף לזבע מחללת וארגמן וממילא ס"ל דהעושה עין לזבע הו"ל אז מלכתא וא"ש.

ב) עיי' פירש"י במחני' דף ל"ד: בשם יש מפורשים דפוקסא היינו טעה כמין זכק על פני' וכשניטלת מאדים הכשר עיי"ש וז"ע להצין לפי"ז דאמרי דפוקסא חייב משום זונה ולפירש זה מאי ענין זונה לכאן ודוחק לומר דמה שטעה בזכק על פני' הוא צנין הא זה לאו דבר המתקיים אפי' לשעה דהא טעה שם על דעת ליעלו באותו יום ולפירש האי שצדש"י ינחא

שבולת פז

כשיושב¹⁰⁸ אדם בסעודה בשבת, ופעמים מביאין לפניו תרנגולת צלויה או בשר צלוי, וקשורים בגמי או בדבר אחר, מותר לו להתוך אותו הקישור ואין בו איסור. ופסיקת תלוש אינו אסור אלא אם מתקנו או למדה או לעשותו כלי. וכן מצאתי¹⁰⁹ שהעידו על אדם גדול, ומנו ר' שניאור ב"ר יהודה ב"ר ברוך זצ"ל, שראוהו שחתך קשרי הכבש שהיה קשור בו בשפוד כשהוא צלי, ואפילו בפסיקת תלוש הורה רבי שאין שום איסור בשבת ואפילו שבות דרבנן אלא היתר גמור הוא, כדאמרין במסכת יום טוב (שבת קמו.) חותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותר. ולפיכך לחתוך את התלוש היתר גמור הוא, חוץ מדבר שיש בו תיקון כלי בחתיכתו, אבל מקלקלין בפסיקת תלוש מותר לגמרי. וכן אנו נוהגין לחתוך בשבת אגד גדיים וגם ערפות המקולסין וחוטאי תפירתן, וכמו כן לקטום אשכול של ענבים לחלקו לבני השלחן.

דיו אם מותר לחתוך קשרי אוכלין להתירו

שבולת פח

ומותר למלוח בשר מבושל או ביצה מבושלת לאוכלה לאלתר, אבל למלחה ולהניחה אסור. וכן מצאתי בחשובות הגאונים

דיו מהו ליתו מלח על גבי בשר או דג או ביצה המבושלין או שאר אוכלין

ראשון הוא. חייליה דר' יונה מן הדא, אחר שבישל בו ואחר שהערה לתוכו רותח אסור. אמר ר' יסה תמן כלי חדש שכולע. התיב ר' יוסי בר בון, דהא תני אף בכלי נחושת, כן אית לך למימר דכלי נחושת בולע, הא למדת דתבלין בכלי ראשון אסור בכלי שני מותר. ודוקא לערות תחילה התבשיל ואחר כך ליתן בתוכו התבלין, אבל לערות עליהן מלמעלה אסור.

למהו צריך עיון על הכרכום אם יש לחוש עליו משום צובע. ולפי דברי בעל היראים (סי' רעד) דאמר דאין דרך צביעה בתבלין מותר. וזה לשון היראים¹⁰⁶, ראוי לבר ישראל שאוכל תותים או שאר פירות שצובעין, כגון ציראסי וזולתן, שיזהר שלא יגע בידים צבועות בבגדיו או במפה, דהוה ליה תולדות צובע. וכן אם יצא דם מהמכה אסור לתת עליה בגד, בין מצמר ובין מפשתן, אבל אם צובע פתו במשקה הפירות לית לן בה, דאין דרך צביעה באוכלין¹⁰⁷.

ועוד כתב דאין בישול אחר בישול, אבל יש בישול אחר צלי, ויש צלי אחר בישול. ויש דבר המתבשל אפילו בכלי שני, הלכך יזהר אדם שלא ליתן פת אפויה בשבת אף בכלי שני במקום שהיד סולדת בו, וגם המבושל לא יתן כמו כן אצל האש בחום גדול שהיד סולדת בה, ואם עשה כן חילל את השבת, וחושש אני לו מחטאת וסקילה.

106. הביאו בכ"י ופסקו בשו"ע סי' ש"כ סעיפים יט-כ. ועי' מג"א סקנ"ז שהביא דברי הרדב"ז סי' קל"א והאגור סי' תפ"ד דדרך לכלוך שרי וחומרא יתרה היא, ובמ"ב כתב להקל כדבריו היכא דא"א להזהר בזה, ועי' בנשמ"א שהקשה דהא היראים גופא פסק איסור שחיטה משום צובע, ועי' פמ"ג שם א"א סקכ"ה. ועי' שו"ת רב פעלים אר"ח ח"ג סי' י"א,
 107. עי' בעץ חיים על המשניות לר"י האגיו מלאכת צובע שהוכיח דאיכא צביעה באוכלין מהא דניחא ליה דליתווס בית השחיטה דמא, ועי' בחכם צבי סי' צ"ב, ובטל אורות דף מ"ח דנחלקו עליו. ועי' כגנת ורדים כלל ג' סי' ט', ובשו"ת האלף לך שלמה סי' קל"ו. ובמקור היראים ראה שהאריך בשו"ת אור לציון אר"ח סי' ל'.
 108. כן כתבו גם בראבי"ה ביצה סי' תשע"ה, מרדכי שם סי' תרצ"א. וכל זה הובא להלכה בשם רבינו במג"א סי' שיי"ד סקי"ד. ועי' בנשמת אדם כלל כ"ט ס"ד ובתוספת שבת, דנחלקו ע"ז וכתבו דאינו היתר גמור, ומותר רק לצורך שבת, ושלא לצורך שבת אסור מדרבנן ככל מקלקל.
 109. האורה ח"ב סי' קל"ה, מחזור ויטרי סי' צ"ב, או"ה לרש"י סי' קכ"ט.

ה היה בטל, זה וזה גורם לתוך העיסה ; גורם מותר דול מזה¹⁰⁴, לא נמלח כל ין אין נראה איסור על ידי דאמר צריך (שבת מב:). שעה שנימוח א ומתבטלת ביצה לט).

לה אינו ענין תר ועל ידי ידענין אם כדי שיעשו, (לא תמלא וצא בו לא זני בהו ואם שיעשו, ולא זי דתרומות יתן למוצאי מחמת שבת

אבל בכלי (ב.) האלפס יתן לתוכן ז או לתוך גותן חוץ כתנא קמא. לין מלמטה עירו ככלי

אכ"א פט"ז

ספר שבלי הלקט ה'שלח

וינינו לצדק ג' ליו אקריבת הרוכא צ"ב

יוצא לאור אני בכרוון אנרון

שכא א חבילי פיאה וכו'. צרימא נפרק מפנין (דף ק"מ). והמוספות (ד"ה הכניסן) פירשו להכי קאמר הא סתמא נעשה כמי שהכניסן למאכל בהמה כי היכי דלא מיקשי רש"א לסיפא ועיין כמה שכתבתי בסיומן ש"ח סעיף י"ז: וכו' וקוטם ואוכל

שכא פרטי רמזי דינים המפורשים המבוארים בזה הסימן [ג,ד] אם מותר למלוח כמה חתיכות צנון: [ז] אם מותר למלוח בשר מבושל או ביצה מבושלת: מליחת בשר ודג חיים וטלסום: [ח] כיצד דכים את המלח בשבת: [טו] כיצד מרסקים דבילה וגורגרות וחרובין: בשר מבושל מותר לחתוך דק דק: אסור לחתוך בשר

סימן שכא

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] חבילי פאה ואוזב וקורנית אימתי מסתפקין מהם וכיצד: [ב,ג,ד] עשיית מי מלח ומליחת צנון וביצים ופולין ועדשים: [ז] דיכת פלפלין: [יב] וחתיכת ירק דק דק: [יג] ולרדות דבש מן הכוורת: [יד] עשיית שתיית: [טו-טז] חרדל או שחלים או שום לתת בתוכן משקים ולערבם: [יז] עשיית יינומלין ואלונותית: [יח] שריית חלתית ושתייתו: [יט] שום בוסר ומלילות אם מותר לגמור דיכתן: מותר לגמור שחיקת הריפות בעץ פרוז:

חי דק דק לעופות: [יב] פרים סלקא לאכלו לאתח שרי: אם מותר לחתוך אינשלאד"ה: [יא] מותר להשקות את התלוש כדי שלא יכמוש: [טז] אם מותר ליתן תומץ לתוך חרדל או שום המרוסקים: [יט] אם מותר לקלוף שומים ובצלים:

[א] חבילי פיאה חבילי איזוב וכו'. צרימא נפרק מפנין (קמא). כמנתיב עס פירושה בסיומן ש"ט (פו: ד"ה אין מולין):

[ב] אין עושיין מי מלח הרבה ביחד כו'. משנה נפרק שמה שרעים (קמא). אין עושיין הילמי בשבת אבל עושה הוא מי מלח וטובל בהם פמו ונותן לתוך התבשיל אמר רבי יוסי והלא הוא הילמי בין מרובה בין מועט ואלו הן מי מלח המומרין נותן את השמן בתמלה לתוך המים או לתוך המלח ובגמרא (סס) מאי קאמר אמר רב יהודה אמר שמואל

[א] חבילי פיאה [א] חבילי איזוב וקורנית (ה) הכניסן לעצים אין מסתפקין מהן הכניסן למאכל בהמה מסתפק מהן וקוטם ואוכל ביד אבל לא בכלי ומולל בראשי אצבעותיו: [ב] אין עושיין מי מלח הרבה ביחד לתוך הכבשים שכיין שעושהו כדי להתקיים דמי לעיבוד שהמלח מקיימם אבל יכול לעשות ממנו מעט לתת לתוך התבשיל. (כ) ואם נותן לתוכו שני שלישי מלח אסור לעשות ממנו אפילו מעט: [ג] (ז) [א] אסור למלוח חתיכות צנון

(קמא. ד"ה אין) דלית הלכתא כרבי יוסי:

ג אסור למלוח חתיכות צנון ד' או ה' ביחד וכו'. שם תניא רבי יהודה בר חביבא אין מולחין לנזן וזילה בשבת ופירש רש"י ג' או ד' חתיכות יחד. שהמלח מעבדן ונעשין קשין והוה מיקון: רב חזקיה משמיה דרבי אמר לנזן אסור וזילה מותרת ואסיקנא אמר רב נחמן מימלח לא מלחנא טבולי דלאי מטבילנא ואכילנא ופירש רש"י מימלח לא מלחנא. שחיס יחד: טבולי. בשעת אכילה מטבילנא ואכילנא עכ"ל וכן כתב הר"ן (לט. ד"ה אין) כלשון פירוש רש"י: וקשה דמשמע

הכי קאמר אין עושיין מי מלח מרובין אבל עושה הוא מי מלח מועטין ותניא אין עושיין מי מלח מרובין לתת לתוך הכבשין שבתוך הגיסקורא אבל עושה הוא מי מלח מועטין ואוכל בהם פמו ונותן לתוך התבשיל. ואמרין נפרק קמא דעירובין (יד): דלית הלכתא כרבי יוסי וכן פסקו הר"מ (ל.ט.) והרא"ש (סי' ט) וכן פסק הרמב"ם נפרק כ"ז (ה"י): ואם נותן לתוכו שני שלישי מלח וכו'. גם זה שם (ע"ז) תני רב יהודה בר חביבא אין עושיין מי מלח עוין ומפרש חבי דהיינו תרי מילתי מילתא וחד מיא למאי עבדי ליה למוריסקא וכתב הרמב"ם נפרק כ"ז (סס) שאסור מפני שנראה כעושה מוריים ונראה דקתם מוריים עבדי ליה לזמן מרובה לכבוש צו דגים ומשום דמיחזי ככובש ככוש ככושין אסור וזהו דוקא במרובין מאי איריא עוין אפילו אינן עוין נמי וכן כתב הר"ן (לט. ד"ה הלך):

[ג-ד] אסור למלוח חתיכות צנון וכו'. פשוט שם בגמרא שאסור למלוח לנזן ופירש רש"י שלש או ארבע חתיכות יחד שהמלח מעבדן ונעשין קשין והוה מיקון והרמב"ם כתב נפרק כ"ז (סס) שאסור למלוח לנזן וכיוצא בו מפני שנראה ככובש ככושין בשבת והכובש אסור מפני שהוא ככושל:

דרכי משה

ולא הוה ביה משום צובע ושמעתי מאבא מורי ש"ן ששמע ממהר"ר אברהם מינץ דאסור ליתן יין אדום לתוך יין לבן בשבת משום צובע אבל לפי דברי בעל יראים דאין צביעה באוכלין נראה דזה גם כן שרי ונראה קצת ראייה לדברינו מהא דסוף סימן שי"ט דנותן ביצה לתוך החרדל אף על גב דעושה לו מראה וע"ל כ"ט:

דרישה

שכא [א] אסור למלוח חתיכות צנון ד' וה' ביחד. עיין מ"ש בעל תרומת הדשן בסימן ג"ה דשרי לטבול כמה חתיכות צנון אחת אחת לכדה ולהניחן יחד לפניו כדי לאכלן מיד זו אחר זו והכי משמע לשון רש"י ולשון ספר החרומה שיעקר הקפידא שנמלחו שתיים וג' ביחד וכו' עיי"ש והנה נראה לי לדקדק מלשון בעל תרומת הדשן דדוקא לטבול אחת אחת ולהניח לפניו שרי אבל להניח לפניו על כלי אחד שורה שורה למלוח עליהן יחד ולהפכן ולהזור ולמולחן יחד נראה לי דאסור דזהו גם כן עובדא דחול דמה לי מולחן כשמניחן זה על גב זה או מונחין מפורדין ודוק:

פרישה

שכא (ה) הכניסן לעצים וכו' הכניסן למאכל וכו'. ומנילנא נסתם לפי הנהגה וההוא אם הוא לנהמה מותר וכן הוסף: אב"ש לא בבלי. משום שהוא עובדא דחול כדלמרינן (ע"ז): האי מאן דפריס סילקא דמי לזומן. רש"י: (כ) ואם נותן לתוכו וכו'. מפני שנראה כעושה מוריים וסתם מוריים עבדי ליה לזמן מרובה לכבוש צו דגים ומשום דמיחזי ככובש ככושין רמב"ם: (ג) אסור למלוח חתיכות וכו'. בתרומת הדשן הוכיח דמותר לטבול כמה חתיכות לנזן אחת אחת ולהניחן יחד לפניו כדי לאכלן מיד זו אחר זו שיעקר הקפידא שלל למלוח יחד וכן פסק בשלמן ערוך (ס"ד):

היה מעמיד את הטמאים משום חשדא, וכן בדוכתי טובא, ועוד אמאי לא מיימי ממתניתין דסקלים [פ"ג מ"ג] אין התורם נכנס כו' משום והייחס נקיים כו', ועוד מה סברא היא זו כי היכי דזהאי לא אדליק כו' כיון דמן הדין אינו מחויב להדליק כי אם באחד.

וגרמא דודאי הך חשדא אינו חשד היודעים אלא הך שאר אינשי דלא בקיאי דגינא, ויחשבו שמתן הדין הוא להדליק בכל הפתחים משום פרסומי ניסא, וכי חזי דלא אדליק זהאי פיתחא יסברו שלא קיים כל עיקר מצות חנוכה, דכי היכי דזהאי לא אדליק אף שאינו אלא למצוה מן המוצהר, באידך שהוא עיקר מצוה חנוכה נמי לא אדליק^(ט), ואי לאו דהחשד היה שאינו מדליק כל

עיקר אף שהיו חושדין אותו שאינו מקיים מצוה נר חנוכה כתיקונה להדליק בשני פתחים, כיון שהחשד לא היה אלא בדבר קטן, בשביל כך לא היו מתקנים להדליק בשניהם, כיון שהחשד הוא בטעות ובמקלף המצוה לפי דעת הטועים בדין, וע"ז שפיר קאמר ומנא תימרא דחיישינן לחשדא כי האי, ומיימי מפאה דהתם נמי אינו אלא חשד של הטועין, שהרי האמת היה שאינו נרין להניח פאה בסוף דוקא אלא בין במחלה בין בסוף, וממילא לא קשיא כלל מההוא דצית הכנסת שיש לה שני פתחים, דהתם אי אפשר למיעל במרווייהו וליכא למיטעי כלל דוק.

צבי אשכנזי ס"ט

שאלה צב

מהו ליתן שמן ערב לתוך המים והשגות על האוסרים

עני בשמים באצבעותיו דעמו שיתבסמו אצבעותיו, וכאותה שאמרנו [יומא ל"ט ע"א] משל למוכר אפרסמון א"ל המתן שאמדוד אני כדי שאבזשם אני ואתה, ואי סלקא דעתך דלא שרי אלא באינו מתכוין שיתבזשמו אצבעותיו או בסתמא דוקא אבל לא במתכוין שיתבזשמו אצבעותיו הו"ל לפרש ומדלא פירש ש"מ דבכל גוונא שרי.

ועוד לא יהא זה תמור מן הצובע שהוא אב מלאכה ואמרינן באו"מ בסי' ש"ך [שע"ף כ"ז] דאף לפי דברי המחמיר באוכל חותים לא החמיר אלא בזגיעת ידיו במפה או בגד אבל בזגיעת ידיו לית לן בה, ואף דהתם מקלקל והכא מתקן מ"מ הא חזינן דבגד אסור אף דמקלקל ש"מ דלא גמרינן ידיים מבגד וכיוצא, ה"ה נמי הכא לא גמרינן ידיים משיראי דאסרינן בגמ' ^(ט). ועוד מדאמרינן במס' ברכות סוף אלו דברים דף נ"ג ע"ב שמן מעכב את הברכה, ופירש"י [נ"ה שמן טוב] שמן טוב שיש בו בשמים מעכב את הברכה למי שרגיל בו, ואסמין ליה התם אקרא, וצבור הוא דבין בתול בין בשבת קאמר, ונדאי אין סברא כלל לומר דשאי התם דמשום סרך ברכת המזון שרי הא בעלמא אסור. אף דאמרינן לעיל התם [נ"ג ע"א] שמן העשוי להעביר את הזוהמא אין מצרכין עליו, ש"מ דלאו להריח עבד, הא פירש"י [נ"ה אין מצרכין עליו] דאין מצרכין עליו צורא ע"ז בשמים מ"מ מצרכין עליו צורא שמן ערב, ש"מ דעכ"פ עשוי הוא להריח נמי, דאי ס"ד אינו עשוי להריח כלל לא הוה מצרכין עליה כלל דכחצו המוס' לעיל שילהי כיצד מצרכין דף מ"ג ע"ב [נ"ה האי מאן דדוקא מורח באחרוגא הוא דמצרכין ברכת הריח אבל האוכל ואין

כתב הט"ו או"מ סי' תקי"א [פ"ק ח"ו] ראיתי בקצת קהלות שסופכין שמן שפיגונר"ד לתוך המים ביו"ט לצורך נט"י הכהנים, ואיסורא קעבדין דמולדין ריח במים, ואפילו שופכין בעיו"ט מ"מ מולדין ריח ביו"ט על ידי הכהנים וזה יחא ומכוונים לכך עכ"ל, ומהר"ר אצלי ז"ל [בגמ"א שס ס"ק י"א] הסכים עמו בפשיטות בראשונה.

ואני אומר הנח להם לישראל אם אינן נביאים כו', דלא מיבעיא ברמיזת ידים במים המרחים אין זה שום גדנוד אסור^(ט), דהא אמרינן בהמציא כדי יין [ב"ה] דף ל"ג [ע"ב] ע"ז בשמים מוללו ומריח בו, ופירש"י [נ"ה ומוללו] בין אצבעותיו, וא"כ לא מיבעיא לדברי הרוקח [הלכות סוכה סי' ר"ט] ומהר"ל דאסרי להניח אחרוג על הבגד ביו"ט משום דמוליד ריח, וכוחייהו פסק הרב רמ"א בהגהותיו סי' תרכ"ח [פ"ג], וא"כ לדידהו כל פסיק ריחא בצולודי ריחא אסור, ומקשה להו הך גמרא דמוללו ומריח בו דהרי ע"כ נולד ריח באצבעותיו, אלא ודאי דלא שייך אולודי ריחא בצער האדם^(ט). וכן יש ראיה ממתניתין דשמנה שרצים [שבת] דף קי"א [ע"א] בני מלכים סכין שמן ורד על מכותיהן שכן דרכן לסוך צחול, ואי סלקא דעתך דשייך אולודי ריחא בצער האדם, נהי דבבני מלכים לא מוכחא מילתא דלרפואה עבד ליתאר מיהא משום אולודא ריחא, אלא ודאי לא שייך אולודי ריחא בצער אדם.

אלא אפילו למהרש"ל [ש"ש נ"ה פ"ב סי' ל"ד] החולק על הרוקח ומהר"ל וס"ל דלא שייך למיטר בצולודי ריחא אלא במכוין ממש אבל לא בשאינו מכוון אף שהוא פסיק ריחא, עכ"ז מוכח שפיר דשרי, דמסתמא כל המולל

מבדל חבם צב
דגוונא מכוין צורא מיבבית
מצנורא טוב אמתן

כוונתו להריח להריח ד"ל שמן דהאי וכו' דאף כי ה צבנו ש"מ ולא וכו' קל" ליה ואין הוא דכנ ריח ולא פ"ו כנ גכ עו: נ"י א יי מ מ ט ב

כוונתו להריח אינו מצרך ברכת הריח, אלא ודאי דעמו להריח נמי. ואין להקשות מנ"ל לרש"י הא דילמא אין דעמו להריח כלל, ומאי דקאמר אין מצרכין היינו שום ברכה, די"ל דמסתברא לרש"י דע"כ דעמו להריח דאי לאו הכי שמן ערב למה לי יקח שמן כל דהו, דלא מיסתבר למימר דהאי שמן מעביר טפי הוהמא משמן אחר שאינו מריח, אלא ודאי דעמו על הריח נמי.

ובי"ן שהוכחנו שעכ"פ מותר לטוך הידים בשמן ערב ומים המריחים בין ביו"ט בין בשבת, אומר אני דאף ליתן בשמים לחוך המים בשבת ולרחוך בהם מותר, כי היכי דמותר ליתן תבלין לחוך הקדרה או לחוך הממחו בשבת ואינו חושש שמוליד ריח באוכלין ומשקין שבתוכם, ש"מ דלא גזרו משום מוליד ריחא אלא בדבר שאינו אוכל ולא משקה כמו חרס ופחמין ושיראי, אבל באוכלין ומשקין לית בהו משום מוליד ריחא.

וגדול"ה מוז אמרו דאפילו משום לית בהו כמ"ש בסוף סימן ש"ך [שם], וכן פירש"י בשבת דף קל"ט [ע"ב] ונחמין צ"ה במסנתת של חרדל שהחלמון הוה ליה למראה, הרי שאפילו בשבת מותר לזבוע את האוכלין. ואין לומר דדוקא דעמו לאכול או לשמות אותו הדבר הוא דשרי אבל דעמו לרחוך באותן המים אסור, דכיון דכבר הוכחנו דלרחוך בהם הידים מותר אף שמוליד בהן ריח, הא"ך מהיה ההכנה יותר אסורה מן העיקר והתכלית, ולא מיבעיא לדברי הראב"ד הציאו הרב המגיד [ה"ל שבת] פ"ט דין י"ד דאפילו בזבוע ממש לא מתחייב על צביעת

המים עד שיצבע דבר שגמרנה בו מלאכת הצביעה, דש"מ דההכנה קלה היא מן הגמר, דפשיטא דנגדון לידן שרי כיון דעיקר הגמר מותר כל שכן ההכנה, אלא אפילו לדעת הרמב"ם [שם] דמתחייב אפילו על צביעת המים, היינו דוקא בזבוע דבר שאינו ראוי למאכל ומשקה אדם, ולהכי נקט הרמב"ם שנתן איסורם לחוך מי כרכוס"י ולא קאמר שאפילו צנחית הכרכוס לחוך המים לצד חייב, אלא ודאי כיון דכרכוס צמים חזי למאכל אדם אינו חייב עליו משום לזבוע"י, ואפשר דהיינו טעמא דהרמב"ם נפ"ח מה"ל שבת ה"א [ה"ל] דלא פסק כרב [שבת ע"ה ע"ה] בשוחט שחייב משום לזבוע"י, ואפילו לרב י"ל משום שאסור באכילה שייך ציה צביעה"י אבל דבר הראוי למאכל אדם לא שייך ציה צביעה כלל"י אפילו לרב, מדע שהרי מותר למוזג יין אדום בשבת ולא חיישינן שהמים נצבעים ונעשים אדומים"י, אלא ע"כ לא שייך צביעה בדבר מאכל ומשקה"י, אף שאין ספק שאם יצבע צמי כרכוס איזה נגד שהוא חייב משום לזבוע.

סוף דבר כיון דבגמרא לא אשכחן דשייך מוליד ריחא אלא צמידי ללאו מאכל ומשקה הוא, אבל צמידי דמאכל ומשקה הוא לא אשכחן דשייך ציה מוליד ריחא"י, אין לנו לאסור מדעתנו, כיון דמילי דרבנן נינהו המחמיר עליו להביא ראיה, וכאזתה שא"ל ר' ישמעאל לרבי אלעזר בן עזריה סוף ידים נפ"ד מ"ג, מלבד שכבר הבאנו ראיות נכונות להחמיר, וכל שכן שכבר נהגו להחמיר בכמה קהלות קדושות, וכבר אמרו [בכרכוס מ"ה ע"ה] כל מקום שהלכה רופפת צידך פוק חזי מאי עמא דבר"י.

צבי אשכנזי ס"ח

שאלה צג

אדם הנוצר ע"י ס' היצירה אם מצטרף לעשרה ולכל דבר שבקדושה

בסתפקתי אדם הנוצר ע"י ספר יצירה, כאותה שאמרו בסנהדרין [ס"ה ע"ב] רבא זבא גברא, וכן העידו על זקני הגאון מוהר"ר אליהו אב"ד דק"ק חעלם, מי מצטרף לעשרה, לדברים הנריכין עשרה כגון קדיש וקדושה"י, מי אמרינן כיון דכתיב [ויקרא כ"ב, ל"ג] ונקדשהו ביהוך בני ישראל לא מצטרף, או דילמא כיון דקיי"ל בסנהדרין [י"ט ע"ב] המגדל יחוס בתוך ציתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, מדכתיב חמשה בני מיכל כו' וכי מיכל ילדה והלא מירב ילדה אלא מירב ילדה ומיכל גדלה כו', הכי נמי כיון שמעשה ידיהם של נדיקים הוא הוה ליה בכלל בני ישראל שמעשה ידיהם של נדיקים הן הן מולדותם.

וגר"ה לי דכיון דאשכחן לרבי זירא [סנהדרין ס"ה ע"ב] דאמר מן חברייא את תוב לעפרך, הרי שהרגו, ואי ס"ד שיש בו תועלת לזרפו לעשרה לכל דבר שבקדושה לא היה ר' זירא מעבירו מן העולם"י, דאף שאין בו איסור שפיכת דמים דהכי דייק קרא [בראשית ט, ו'] אף שיש בו דרשות אחרות [עיין סנהדרין כ"ז ע"ב] שופך דם האדם באדם דמו ישפך דוקא אדם הנוצר חוך אדם דהיינו עובר הנוצר במעו אמו הוא דחייב עליה משום שפיכת דמים יאל ההוא גברא דברא רבא שלא נעשה במעו אשה"י, מ"מ כיון שיש בו תועלת לא היה לו להעבירו מן העולם, אלא ודאי שאינו מצטרף לעשרה לכל דבר שבקדושה"י כן נ"ל.

צבי אשכנזי ס"ח

ויפתח את רחמה, וכן פסוק ותאמר כי שמע ה' כי שנואה אנכי, הנה הגאון הלבוש תירץ שלא היתה שנואה בעת התשמיש כי אם שלא בעת תשמיש, דבעת תשמיש היה אוהב אותה, וכן תירץ הראב"ד ז"ל הביאו בברכי יוסף, ועוד תירץ שם כי היתה שנואה לגבי רחל שאהב אותה אהבה יתירה, או נראית כאלו היא שנואה, עיין שם. ואנא עכדא נראה לי בס"ד כי יעקב אבינו עליו השלום לא שנאה אלא רק בבוקר כשראה שהערימה עליו, ובאה במקום אחותה, וחשב שאבדה רחל ממנו, והוא היה חפץ ברחל יותר מפני שהיתה בת זוגו לפי בחינתו ושרשו שהיה באותו זמן במדרגת יעקב ולא הגיע למדרגת ישראל, וחש פן לבן לא יתן לו את רחל, ונמשכה שנאתו בשבוע ראשון, אך בשבוע שני שלקח את רחל לא נשאר לו שנאה עם לאה, כי ידע כי מאת ה' היתה זאת, וכבר מטרת לבו געשית כרצונו, וכן בשבוע שני כתיב ויאהב גם את רחל מלאה, משמע דהיה אוהב את לאה אך לרחל אהב יותר ממנה, דאם היתה שנואה לא שייך למנקיט לשון זה, דאין אומרים זה טוב מה אלא כששניהם סוג אחד ולא הפכיים, ומה שאמר הכתוב כי שנואה לאה, היינו מה שהיתה שנואה בבוקר וכל אותו שבוע ראשון, ומה שאמרה לאה כי שנואה אנוכי, גם כן כונתה על מעיקרא ואמרה לכן נתן לי זה כדי שיוסיף לי אהבה תחת אותה שנאה ששנא בשבוע ראשון, על כן לעולם בודאי אחר שנשא את רחל בשבוע שני אהב את רחל, וה' יתברך יאיר עינינו באור תורתו, אמן כן יהי רצון.

שאלה יא

שאלה יש נוהגים להטמין בכלי מים חמין בערב שבת כדי להניח בו

בי"ן של קהור"א ביום שבת בבוקר לשתות, ונותנין בערב שבת מעט בי"ן בתוך כלי המים אשר מטמינין, כדי שיהיו המים צבועין קצת, ואז ביום שבת כאשר ישפכו בפנג'יאן, שהוא כלי שני, יתנו בתוכם בי"ן כראוי, וישתו, ועושים כן כדי שלא יהיה צובע המים בשבת, ואי אפשר להניח כל הבי"ן כולו מפני שיתמרמר ויתקלקל מעט, שלא יהיה ערב להם מניחים מעט כדי שיהיו המים צבועים, ולא ישארו לבנים לגמרי, ויהיו נצבעים בשבת, ורצינו לדעת אם יש לחששה זו של הצבע במשקין איזה שורש בפוסקים, ואם יפה עושים הנוהגין להניח מעט בי"ן מערב שבת, יורינו ושכרו כפול מן השמים.

תשובה חששה זו של הצביעה בבי"ן של קהור"א חש לה הרב מהר"ם חיון ז"ל בספר גינת ורדים כלל ג סימן ט דף ס"ג עמוד א, שכתב הואיל ומשתנה מראית המים הוי ליה כצובע, עיין שם, ולכאורה יש להקשות על זה מפסק מרן ז"ל בסימן ש"ך סעיף י"ט דהתיר ליתן כרכום בשבת משום דאין צביעה באוכלין, עיין שם, ואם כן הוא הדין הכא דאין לחוש לצביעה, מיהו נראה לומר שאני מים ושאר משקין מאוכלים, יען דהרמב"ם ז"ל פסק בפרק ט מהלכות שבת הלכה י"ד העושה עין הצבע הרי זה תולדת צובע וחייב, כיצד, כגון שנתן קנקנתום לתוך מי עפצא שנעשה הכל שחור, או שנתן איסטיס לתוך מי כרכום שנעשה הכל ירוק, וכן כל כיוצא בזה, עיין שם, ואם כן השתא מאחר דאיכא צביעה במים מן התורה בעושה עין הצבע הנזכר, להכי איכא למגזר בכל משקין שישתנו מראיתם מפני אותו דבר המטיל להם, אף על גב דאין כונתו לעשות עין הצבע, ואין דברים אלו ממיני עין הצבע, מכל מקום גזרינן בהו

משום דדמו לעושה גוונא איכא כמה דב בשבת, דדמי למלא וכיוצא בו שהוא מן כרכום וכיוצא, ליכא דמחזי כצובע, דהא לעשות צביעה באוכ דאוכלין כצביעה כ לעשות עין הצבע דאורייתא, ולכן אם אוכלין, ניכר דלטעכ מחלף בדבר האסור אמרינן דאין צביעה ו מרן ז"ל למנקט אין ; אמר באוכלין ומשקין אופן ההיתר בגוונא ד טפי, אלא נקיט כרכ דדוקא בכהאי גוונא מותר, ולכן תמצא שד בגינת ורדים הנזכר ד מפני שנשתנה מראי כצובע, כלומר אף ע צובע ממש, מכל נצבעים מחלף בעין ד דאורייתא לדעת

ודע דאף על גב ד צלול שהוא כ הכרכום, לית לן בה, ולא אתי למחלף בעין גמור, יען שהתבלין ו הם מוכיחין עליו שה המרק צלול כמו מי בכיצה דף ט בהולכו מתירים משום דשוב אתי למטעי ביה, וכן י"ד עמוד א גבי כבוס והוא הדין הכא ד מוכחין שהוא אוכ

ספר רב פזלים

באאן מופליו יוסף חייג 33

העושה עין הצבע, מה שאין כן במים צלולים או שאר משקה צלול אתי למחלף, ואיכא למגזר ביה משום מראית העין, כדמצינו שאסרו להניח בשר בהמה בחלב שקדים מפני מראית העין, אלא אם כן מניח שם שקדים דמנכר שהוא חלב שקדים ולא מחלף, וכנזכר ביורה דעה סימן פ"ז סעיף ג וכתב הש"ך דהתמירו גם בבשר עוף שהוא מדרבנן, משום דאפילו דמידי דרבנן חיישינן למראית העין בכמה דוכתי, ומהם בשבת דף נ"ד ולא בזוג אף על פי שהוא פקוק משום דמחזי כאזיל לחנגא וכו', עיין שם.

ולפי זה יש לומר אף על גב דראיתי בספר חיים וחסד בסופו, קנטריס אחד חדושי דינים מרבני ירושלים הקדמונים בשנת ה'רס"ט שכתב שם בסימן מ"ג וזה לשונו: אמר כמהר"ר פאיבש שמותר לשרות בשבת צימוקים ואפרסקים ודומיהם במים, שלא אסרו אלא דיו וסמנים שעושין צבע, עד כאן לשונו, הנה גם בזה יש לומר כמו שכתנו גבי מרק, שגם החוששים במי הקהור"א מודים בכהאי גוונא דשרי, דאף על פי שהמים נצבעין מן הצמוקים, כיון שהצמוקים עומדין בתוכם, הם מוכחין שזה דרך אכילה, וכמו בשר בחלב שקדים דמותר אי איכא שקדים, ולהכי קאמר דלא אסרו אלא דיו וסמנים שעושין צבע במים, ששם המים צלולים לגמרי אם יניח בהם דיו ואינו ניכר, ולכן אפילו אין כנגדו לצבוע אלא לשרות, אסור משום צובע, ודמי לעושה מי הצבע שכונתו לצבוע.

ואנכי הרואה בס"ד, דחילוק זה שכתבתי לחלק בין אוכלין למשקין צלולים, משום דבמשקין איכא צביעה גמורה שאסורה מן התורה, והוא בעושה עין

משום דדמו לעושה עין הצבע, וכהאי גוונא איכא כמה דברים דאסרו אותם בשבת, דדמי למלאכה, אבל תבשיל וכיוצא בו שהוא מן מאכל שנתן לתוכו כרכום וכיוצא, ליכא למגזר ביה משום דמחזי כצובע, דהא מעיקרא אין דרך לעשות צביעה באוכלין, ולא אורחיהו דאוכלין כצביעה כאורחיהו דמשקין לעשות עין הצבע שהוא מלאכה דאורייתא, ולכן אם יניח כרכום לתוך אוכלין, ניכר דלטעמא מנח ליה, ולא מחלף בדבר האסור מן התורה, ולהכי אמרינן דאין צביעה באוכלין ולכן דקדק מרן ז"ל למנקט אין צביעה באוכלין ולא אמר באוכלין ומשקין, גם להכי לא נקיט אופן ההיתר בגוונא דמשקין דהוי רבותא טפי, אלא נקיט כרכום לתוך התבשיל, דדוקא בכהאי גוונא שהוא דבר מאכל מותר, ולכן תמצא שהרב מהר"ם חיון ז"ל בגינת ורדים הנזכר דקדק בלשונו שכתב מפני שנשתנה מראית המים, והוי ליה כצובע, כלומר אף על גב דאין כאן דין צובע ממש, מכל מקום כיון שהמים נצבעים מחלף בעין הצבע שיש בו איסור דאורייתא לדעת הרמב"ם ז"ל.

ודע דאף על גב דהוה התבשיל מרק צלול שהוא משקה, ונותן לתוכו הכרכום, לית לן בה, דכל זה חשיב אוכל, ולא אתי למחלף בעין הצבע שהוא משקה גמור, יען שהתבלין והשומן שבתוך המרק הם מוכיחין עליו שהוא אוכל, דבאמת אין המרק צלול כמו מים ויין, וכמו שאמרו בביצה דף ט בהולכת הסולם, דבית הלל מתירים משום דשובכו מוכיח עליו, ולא אתי למטעי ביה, וכן אמרו במועד קטן דף י"ד עמוד א גבי כבוס, דאזורו מוכיח עליו, והוא הדין הכא התבלין והשומן הם מוכיחין שהוא אוכל, ולא אתי למחלף

ת בבוקר
מעט ביי"ן
כדי שיהיו
בת כאשר
שני, יתנו
ים כן כדי
אי אפשר
שיתמרמר
רב להם
עים, ולא
ע בשבת,
של הצבע
יאם יפה
ין מערב
שמים.

ז בבי"ן
מהר"ם
סימן ט
משתנה
ין שם,
זק מרן
ר ליתן
אוכלין,
ז דאין
וני מים
ים ז"ל
ה י"ד
צובע
וון מי
שנתן
ירוק,
זשתא
תורה
איכא
מפני
דאין
אלו
בהו

הצבע, מה שאין כן באוכלין ליכא צביעה דאסורה מן התורה, הנה הוא חילוק נכון ומסתבר בעזרת ה' יתברך, דהא מצינו כיוצא בזה ממש, והוא מה שכתב מרן ז"ל בסימן ש"ך יש מי שאומר שאוכל תותים או שאר פירות הצבועים, צריך ליזהר שלא יגע בידי צבועות בבגדיו או במפה משום צובע, עיין שם, והלא התם אין כונתו לצבוע, ולא עוד אלא שהוא דרך לכלוך דזה הוא טעם המתירין בזה, דסבירא להו שהוא דרך לכלוך ושרי, אפילו הכי בעלי סברה זו אוסרים מפני שהבגדים דרכם לצבעם, ויש בהם דין צובע מן התורה, ולכן גזרינן גם בזה משום דמחזי כצובע, ואף על גב דאינו צובע ממש, ואף על גב דאין התותים ושאר פירות הם ממיני הצבע שצובעין בהם, ועיין מגן אברהם סעיף קטן כ"ה בדיבור המתחיל שלא יגע, שכתב אף על גב דצובע פניו וידיו בתותים ומיני פירות כשאוכלם, ליכא למיחש דאין צביעה אלא בדבר שדרכו לצבוע וכו', עיין שם. וכן כתב הגאון רבינו זלמן ז"ל בשלחן ערוך, עיין שם, הרי כל דבר שדרכו לצבוע יש לחוש בו חששות אלו אף על פי שאין זה כונתו לצבוע, וגם שאין זה ממינים הצבועים, ועל כן השתא אתי שפיר חילוק שכתבנו בין המים ובין האוכלין, דבמים איכא צביעה גמורה מן התורה בעושה עין מן הצבע, מה שאין כן באוכלין דלאו אורחיהו בהכי.

ולפי זה קשיא לי על הרמ"א ז"ל בדרכי משה סוף סימן ש"ך שהביא מה ששמע מן מהר"ר אברהם מינץ ז"ל דאסר ליתן יין אדום לתוך יין לבן בשבת משום צובע, וכתב רמ"א שלפי דברי בעל יראים ז"ל דאין צביעה באוכלים, נראה דגם זה שרי, עיין שם, ולפי החילוק הנזכר שכתבתי דאיכא לחלק בהכי, בין אוכלין

לבין משקין, מאי מדמי רמ"א ז"ל דין מהר"א מינץ לדין בעל יראים, והלא בעל יראים איירי בכשטבל פת שהוא אוכל לתוך המשקה הצובע, ומהר"א מינץ איירי יין ביין שהוא משקה בתוך משקה, ונראה לתרץ בעד רמ"א אפשר דסבירא ליה היין דמי לאוכלין ולא מחליף במי הצבע, ורק מים אית בהו משום צובע, כי עושין עין הצבע במים ואין עושין ביין.

איך שיהיה עלה בידינו מכל האמור דאין לפקפק בחששה הנזכר של הרב מהר"ם חיון ז"ל דחש לצובע המים בכי"ן של קהווא, ממה שכתב מרן ז"ל להתיר להניח כרכום בתכשיל, דיש לחלק כדכתיבנא, וגם מדברי רמ"א בדרכי משה סוף סימן ש"ך גם כן אין לפקפק על סברת מהר"ם חיון הנזכר דיש לומר יין שאני, וכמו שכתבתי בס"ד.

והנה הגאון חכם צבי ז"ל בסימן צ"ב כתב דאוכלין ומשקין לית בהו משום צובע ומותר לגמרי, ולמד זה מדברי הרמב"ם ז"ל דנקט אסטיס לתוך מי כרכום, ולא אמר כרכום לתוך המים דחייב, ועוד דיליף לה ממה שמצינו שמותר למזוג יין האדום במים בשבת, ולא חיישינן שהמים נצבעים ונעשים אדומים וכו', עיין שם, ודבריו תמוהים מאד, כי באמת אין שום ראיה מדברי הרמב"ם, ושתי תשובות יש בדבר, חדא, דהרמב"ם איירי בדיני חיוב חטאת, ויש לומר דכרכום במים ליכא חיוב חטאת, אבל הוא פטור אבל אסור, ועוד לעולם אימא לך גם בזה איכא חיוב חטאת, אך לא הוצרך הרמב"ם לפרש זה שכבר פירש כיוצא בזה בחלוקה הראשונה, שכתב קנקנתום לתוך מי עפצא שהוא לבן ועשהו שחור, ודי בזה, וכי יצטרך להודיענו כל מיני צבע שכעולם, ורק

הוצרך להשמיענו באסו כרכום, דלא תימא דוקא בכ דחייב משום דמשנהו מעיל אחר שנצבע הלבן באיזה אם ישנהו מצבע זה לצ השמיענו במי כרכום שנשח ברייתם ממש לכרכומי, וב להם אסטיס שמשנה אותם זה חייב וזה ברור, ופלי הגאון חכם צבי, ושוב ראי השניה הקשה הגאון אשל צבי בסימן ש"ך, ולא ידעת אשל אברהם בקושיא הרא חזקה מאד.

ומה דיליף הגאון חכם ממזיגת היין, אחר ה ראיה כלל, דשאני הא מהא המים בכלי ונותן לתוכן הצבע לעיני הכל, דקודם מ ואחר מזיגה נצבעו ונשתנו הכל, אבל אם בכלי יש יין אין ניכר מעשה הצבע לעי רואין תחלה הכלי מלא י רואין אותו מלא יין, כי ה למזוגו קמא קמא בטיל, וכ חכף ומיד נצבעו, ואין נשו לעין האדם, כי למראה עין בתחלה, ועכשיו גם כן יין, שירדו לתוך היין שבכוס, מים אל קרבה, כי לפניך יע כבתחלה, ורק נראה דיי ונתרבו, ולהיות שבאמת צובע ממש, ורק גזרה וחי בזה שדומה שהוא צובע כהא דאינו נראה הצביעה לא גזרו ולא חשו בהא בהכי, ושניא טובא ופש צרור החיים שערער במזי

המים בכוס תחלה, משום דאפשר ליתן המים ביין לא נתיר לו לעשות בדרך צביעה, עיין שם.

וראיתי להרב חסד לאלפים בסימן ש"ך סעיף ו שכתב וזה לשונו: לדעת הרמב"ם העושה עין הצבע במים, שנותן סם ועושהו שחור וכדומה חייב, ואפשר דהכי נמי למיחש בעי שלא יתן יין לתוך המים שמתאדמים, אלא יתן היין תחלה, עד כאן לשונו, עיין שם, הנך רואה בעיניך דברים מוכיחים דסבירא ליה להרב חסד לאלפים ז"ל כאשר כתבתי לחלק בין מאכל למים, דתלה חששה זו בדברי הרמב"ם כמה שכתב בעושה עין הצבע ורצה לומר דהמים אורחיהו בהכי, שכל העושה עין הצבע הוא עושה כך שנותן הצבע במים, ולהכי חוששין בכהאי גוונא בהיכא דנותן יין לתוך המים דנצבעים, ואף על גב דאין זה רצונו לעשות עין הצבע, ואין היין ממין הצבעים שצובעין בהם, איכא למיחש משום דמחזי כצובע, ולכן אף על גב דהרב ז"ל הנזכר ראה דמין התיר הכרום כתבשיל חשש בזה דשניא הא מהא כדכתיבנא.

והרב טל אורות דף מ"ח עמוד ג הביא מן הרב מהר"י חאגיז ז"ל בהלכות קטנות שהביא ראיה מפרק כלל גדול דשייך צביעה באוכלין וכו', וכתב עוד דיש נזהרין מלהטיל יין שחור לתוך המים דמחזי כצובע להרמב"ם דנותן כרום במים חייב, ומים ביין יטילו, עד כאן לשונו, וכתב עליו דנעלם ממנו מה שכתב מרן בסוף סימן ש"ך בשם ספר יראים דשרי ליתן הכרום כתבשיל משום דאין צביעה באוכלים, וגם על הרב מהר"ם חיון נתפלא מדבר מרן ז"ל הנזכר, עיין שם, ונראה לי דודאי לא נעלם מהם דברי מרן

הוצרך להשמיענו באסטיס לתוך מי כרום, דלא תימא דוקא במשנה הלבן הוא דחייב משום דמשנהו מעיקר ברייתו, אבל אחר שנצבע הלבן באיזה צבע אינו חייב אם ישנהו מצבע זה לצבע אחר, לכן השמיענו במי כרום שנשתנו המים מעיקר ברייתם ממש לכרוכומי, וביום השבת נותן להם אסטיס שמשנה אותם לירוקי, דעם כל זה חייב וזה ברור, ופליאה נשגבה על הגאון חכם צבי, ושוב ראיתי שהקושיא זו השניה הקשה הגאון אשל אברהם על חכם צבי בסימן ש"ך, ולא ידעתי למה לא נרגש אשל אברהם בקושיא הראשונה, דגם היא חזקה מאד.

ומה דיליף הגאון חכם צבי הנזכר ממיזגת היין, אחר המחילה אין מזה ראיה כלל, דשאני הא מהא טובא, דבהיות המים בכלי ונותן לתוכן יין ניכר מעשה הצבע לעיני הכל, דקודם מזיגה היו לבנים, ואחר מזיגה נצבעו ונשתנה מראיהם לעיני הכל, אבל אם בכלי יש יין ונתן לתוכן מים אין ניכר מעשה הצבע לעיני רואין, כי היו רואין תחלה הכלי מלא יין ועתה גם כן רואין אותו מלא יין, כי המים היורדים בו למזגו קמא קמא בטיל, ומים היורדין ליין תכף ומיד נצבעו, ואין נשאר פעולת הצבע לעין האדם, כי למראה עיניו היה בכלי יין בתחלה, ועכשיו גם כן יין, וכל טיפות מים שירדו לתוך היין שבכוס, לא נודע כי באו מים אל קרבה, כי לפניך יש בכוס מראה יין כבתחלה, ורק נראה דיין שבכוס נוספו ונתרבו, ולהיות שבאמת אין בכל זה דין צובע ממש, ורק גזרה וחששה הוא דחשו בזה שדומה שהוא צובע הלבן, על כן כל כהא דאינו נראה הצביעה של המים בעין, לא גזרו ולא חשו בהא דמקרי אורחיה בהכי, ושניא טובא ופשוט, ועיין להרב צרור החיים שערער במזיגת היין אם יתנו

ל דין בעל אוכל איירי נראה היין ורק עין

דאין הרב כביין התיר לחלק משה זברת שאני,

צ"ב בהו דברי יכום, ועוד ג' יין זמים, שם, שום ז יש חיוב חיוב ועוד זאת, וכבר ונה, לבן טרך ורק

אם יצטרף למנין עשרה, ו' לספר תורה

ועוד יש לשאול בישראל אצל ישראל בבית אופייס והוא שומר שב מוכרח לבא לאופייס ביו לגוי שיכתוב כך וכך והה ישראל הזה מצוה לכתו הוא הולך ובא בעסק האו עושה מלאכה בידו, מה ז לעשרה ומעלין אותה

ועוד יש לשאול, כישראל אצל ישראלים הן א הנאת עצמו כדי לקבל ע הולך לעסוק יפסיד שכרו ו לעסוק אצלם בחול, מה ד לעיל.

ועוד יש לשאול אם יש עליה לספר תורה לעשרה.

ועוד יש לשאול אם אלו מצטרפים לעשרה קדיש, אם יכולים, ואם אמן, על הכל יורינו, ו' השמים.

תשובה כל מחלל ע דהיינו שעושה עשרה מישראל דינו כגו לעשרה, ולא דוקא חלל ו אפילו לא חלל בפני ע במקום גלוי שנודע לרב בפרהסיא, וכמו שכתב הו דעה סימן ב המחלל י דהיינו בפני עשרה מישראל

הנזכר, ודברי רמ"א בדרכי משה שהם סוגיא בדוכתא, אך מדברים במשקה הצובע שנותן לתוך המים מפני שהמים אורחיהו בצביעה כשעושין עין הצבע מה שאין כן אוכלין דלאו אורחיהו בהכי, מודו כולי עלמא דאין צביעה באוכלין, ולכן מהר"י חאגיז עשה סמוכין להנזהרים מלהטיל יין שחור במים מדין הרמב"ם, שכתב בעושה עין הצבע, וכתב דמחזי כצובע, ואין זה צובע ממש דחייב מן התורה, ומה שהביא הרב מהר"י חאגיז ז"ל בתחלת דבריו להא דרב מחייב השוחט משום צובע, דמשמע מזה שיש צביעה באוכלין, אין זה נגר דין מרן ז"ל דסימן ש"ך הנזכר, דשאני הכא שהוא מתכוין לצבוע, וניחא ליה בהכי, ובהא גם מרן יודה דאסור, כיון דמתכוין לצבוע וניחא ליה בזה יש צביעה גם באוכלין ואסור, וכמו שכתב הרב פרי מגדים במשבצות זהב סימן ש"ח סעיף קטן ט"ו ובאשל אברהם סימן ש"ך, וכן כתבו עוד שאר פוסקים להדיא וזה ברור, והרב מהר"י חאגיז הביא הוכחה מדברי הגמרא בשוחט דמתכוין לצבוע, וניחא ליה שיצבע בית השחיטה כדי שיראו ויקחו ממנו דאף על גב דאין צביעה באוכלין, עם כל זה אם מתכוין וניחא ליה אסור משום צובע, אבל אם לא כיון לצבוע, כההיא דשורה פיתו במשקה הצובע כדי לאכול, ואין כוונתו לצבוע, בהא אמרינן אין צביעה באוכלין, זה הכלל כל דאורחיה בצביעה כגון מים או מפה איכא איסור צובע אף על פי שאין מתכוין לכך, אבל דבר שאין אורחיה בצביעה ליכא איסור צובע, אלא רק במתכוין לכך כהך דשוחט דאמר רב חייב גם משום צובע, דניחא ליה שיצבע בית שחיטה כדי שיראו ויקחו ממנו.

והשתא לענין הלכה, הנה הרב מהר"י חאגיז ז"ל ומהר"ם חיון ז"ל

אחרי כותבי בא לידי ספר שאלת יעב"ץ, וראיתי בסימן מ"ב הביא דברי הגאון אביו חכם צבי ז"ל דסימן צ"ב הנזכר לעיל, ופקפק בדברי הגאון אביו ז"ל, והוא חושש גם באוכלין, עיין שם, ולפי דבריו שם יש לומר דודאי איכא חילוקא רבא בין המשקין לבין האוכלין, כי במשכן לא היו צריכין לצבוע אוכלין, וכמו שכתב הרב הנזכר, אבל ודאי היו צריכין לעשות מי הצבע, ואם כן במשקין דנידון דידן דדמו למי הצבע הוי ליה דומיא דמשכן ואית בהו איסורא לכולי עלמא, וה' יתברך יאיר עינינו באור תורתו, אמן כן יהי רצון.

שאלה יב

שאלה מעיר שנגהיי יכוננה עליון אמן במחלל שכתות בפרהסיא שעושה מלאכה הן בשלו הן בשל אחרים,

ובכן אעתיך לאלוק ממעל יראנו מתורתו נפלאות ויצילני משגיאות, ויגיעני לעלות במנין שרי צבאות המזריים הוראות, ואתן לו שבח והודאות, חותם באהבה רבה ומאן דתני אהבת עולם לא משתבש, זעירא דמן חבריא דל ורזה נמשל לקיקיון, הצעיר משה חיון.

סימן י

אם מותר בשבת להשליך מהכתים שע"ג הכאלי"ג לתוכו עצמות וקליפות.

לפי שראיתי שערוריה שעושים השוכנים בכתים שעל הכאלי"ג, שמשליכין דרך החלונות עצמות וקליפין (ליל) [לתוך] כאלי"ג. לכן אמרתי לשנות פרק זה ולברר סעיפים שמסתעפים בזה אעפ"י שאינו נצרך לעניינינו. ראשונה באתי להתבונן דנראה לכאורה שלהיות נחשבין מימי הכאלי"ג כדין כרמלית, דאין להקפיד אפי' שלא יהיה בעמקן עשרה טפחים, ואע"ג דגבי רקק מים העובר ברשות הרבים בעינן שיהיה בעומקו עשרה טפחים ובבבציר מהכי אינו נידון רשות לעצמו, כדאיתא בפרק הזורק [שבת ק"א ע"ב]. איכא למימר דיש לחלק, דכיון דהרקק ברשות הרבים הוא ובני אדם מצוין שם הרבה הם בוקעין ונכנסין לתוך הרקק, ולכן הוא שהצריכו שיהיה בעומקו עשרה טפחים, אבל נהרות ובריכות של מים כיון שרגל הרבים מסולקת משם ולא שכיחי לעבור בנהר, איכא למימר דבעומק מים פורתא כיון שהוה טפי משלשה טפחים שפיר נידון ככרמלית, ואע"ג דלענין תחומין אמרינן בפרק מי שהוציא אוהו [עירובין מ"א ע"ב] במעשה דרבן גמליאל שאמר מסתכל הייתי והיינו בתוך התחום עד שלא השיכה, ומפרשי לה לפי שהיתה הספינה גוששת ומהלכת בפחות מעשרה טפחים. התם איכא למימר דהיינו טעמא דמיירי בתחומין דבבבציר מי' איכא איסור תחומין, אבל לענין חילוק רשויות איכא למימר דכיון שיש שם מים טפי משלשה טפחים חשיבי ככרמלית.

אמנם אשכחן דגם לענין כרמלית דבכי האי גוונא דנדון ידון בעינן שיהיה במים עומק עשרה טפחים, כדאיתא בפי' כיצד משתתפים [עירובין פ"ז ע"א] משנה ד' גבי אמה של (מים) אבל שהיתה נכנסת מן הנהר לתוך החצרות והיו ממלאים ממנה בשבת, ואמרו שם טעמא מפני שלא היה באמה זו כשיעור כרמלית שלא היתה עמוקה עשרה טפחים, ולכן אין המים נעשין רשות לעצמן להחשב כרמלית אלא אם כן עמוק עשרה ורוחב ארבעה, ומייתי עלה רש"י ז"ל [ד"ה שלא היתה], סייעתא מהא הרקק מים דאמרינן. דכמה הוא רקק מים פחות מעשרה טפחים, אלמא בכל גוונא מים שאין עמוקים עשרה טפחים אינם רשות לעצמן, וכי הוה נמי בחצר הוה להו רשות היחיד. העולה מזה דבכל גוונא בעינן שיהיו המים עמוקים עשרה טפחים עד שיהיה נידון ככרמלית.

עוד יש להתבונן דאמרינן בפי' דשבת דף ה' ע"ב שאם קלט מים מע"ג גומא של מים והוציאן לרשות אחרת קס"ד דלא מיחייב, משום דלאו היינו הנחתן דהא ניידו ואולי, וא"כ לא

ראשון דודאי חוששני לו מחטאת, אבל מכיון שיש במים קהו"ה די ספוקן אז ודאי בכ"ש ליכא למקשי כלל.

ומה שמשנהין הקהו"ה מע"ש ע"ג כירה, ודאי הטעם כמ"ש מעכ"ת דנהגו כחנניא והראיה כל החבשילין. ולדעת החולק ואומר דהיינו טעמא משום דדמי לתורמוסין ועסטיות כו', א"כ אסור לאכול חמין בשבת, והא ודאי ליתא. וההיא שהביא החכם השלם הדיין המצויין בר פלוגתיה דמר מדין האינסאלאדה, הביאו מרן הב"י בס"י שכ"א בשם הרשב"א, ודחה אותה מעכ"ת בעשר אצבעותיו משום דא"כ נתיר סחיטת ענבים וכיוצא בזה, והדין עמו. מ"מ נלע"ד דלעשותה סניף ש"ד, דאין ררך בישול תיכף ומיד ברגע כמימריה, וכיון דאיכא ס"ס וכדפרישית שרי לגמרי.

גם מ"ש מעכ"ת דלגבי שאר איסורין הוא דאמרי' כלי שני אינו מבשל אבל באיסורי שבת לא, לא ידעתי מנין לו. גם מ"ש צא ולמד מדגים מלוחים קטנים, דאילו נמצא בהם דג טמא לאחר שהודחו בכלי ב' שאין לאסור המים ההם, ולענין שבת חייב. שתי תשובות ברבר, חדא דחייבא דשבת לאו מדין בישול גמור נעו בה אלא מדין גמר מלאכת הבישול, כי בזה יוכשרו לאכילה והו"ל תולדת מבשל, והראיה דלא קאמר תנא שהדחתן הוא בישולין אלא קאמר והדחתן גמר מלאכתן, וכיון שכן אין ללמוד שום לימוד מכאן, דאה"נ דכ"ש לא בשיל כלל ולא פליט ולא בלע ולהכי המים מותרין, ולענין שבת חייב דזהו הכשרן וגמר מלאכתן, וחייבו משום מכה בפטיש.

ותו דאעיקרא דדינא קשיא, דלא ידענא מני"ל למד הא מילתא פשיטתא, דמאן לימא לן דלאו הא בהא תליא, ואדרבא איכא דאפי' דלא בשיל בלע, וכדאיתא בטו"ד סי' ס"ח בב"י, וא"כ כ"ש הכא לע"ד דבשיל לענין שבת דודאי דהמים אסורין למ"ד דכלי שני מבשל, ואפי' למ"ד דלענין שבת פטור בכלי שני, יודה דבמאי אסירי, משום דאע"ג דלא בשיל בלע. ומה גם דכיון דמלוחין ביותר מדאי הו"ל כרותה, וכי עייל ליה לכלי ב' או [שעירה] עליו ודאי דמאי בלע ואסיר, וכל זה פשוט בעיני, ואם גגיתי יורני בדרכו ואלכה באורחותיו. ולענין מ"ש החכם השלם הדיין המצויין בר פלוגתיה דמר, דכיון דעירוי לא מבשל אלא כוי קליפה אי"כ כ"ש לא בשיל אפילו כוי קליפה, דאם לא כן מה בין זה לזה, וכיון שכן מוכרח דכ"ש לא בשיל אפי' דברים רכים, דאין לך דבר רך מכדי קליפה, ע"כ תורף דבריו. ודאי כך דעתי נוטה בפשיטות, ואע"פ שנשאר בכלי שני זמן רב לא יגיע לחצי שיעור חום העירוי, ומוכרח לומר כן, דאי לא תימא הכי מה בין עירוי לכלי שני, אלא ודאי הוא הנכון והישר.

גם בענין אש קובע למעשר ראיתי שנפל מחלוקת בין מעלתכם. ולענין דעתי דשניהם כאחד טובים והא והא איתנהו, דכיון דיהיב דעתיא למיכל אכילה חשובה ודאי אכילת קבע בעי למיכל, דהאוכל עראי לא קפיד במאכלו אם אינו מתוקן לגמרי, ולשון הרמב"ם מוכיח כן ודי בזה.

המורם מכל הנז' דנ"ד שרי מטעם ספק ספיקא המתהפך וכדפרישית. הנראה לע"ד כתבתי להלכה ולא למעשה, ואחלה פני כת"ר שאם באולי שגיתי עם האדון בלשוני אל ישית לבו לזה, דקן קולמוסא סירכיה נקיט ואויל ולא במרד ולא במעל,